

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΚΟΠΠΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ
ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ: ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ**

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΤΣΑΚΙΡΙΔΗ (ΑΜ:1215Μ216)

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2017

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΣΕΛΙΔΑ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1-3
ΣΚΟΠΟΣ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α»: Ιστορικό Υπόβαθρο	
Γενικά	4
Λόγοι Ανάπτυξης ΚΕΠΠΑ	4-5
Συνθήκη Μάαστριχτ	6-7
Συνθήκη Άμστερνταμ	8-10
Σύνοδος Σαν Μαλό	11-12
Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κολωνίας	12
Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ελσίνκι	13-14
Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Φέιρα	14-15
Συνθήκη Νίκαιας	15
Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Λάακεν	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β»: Η Επίδραση της Συνθήκης της Λισαβόνας στην Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ)	
Πως Προέκυψε η Συνθήκη της Λισαβόνας	17-18
Αλλαγές στον σκελετό της Ευρωπαϊκής Ένωσης	19-27
Αλλαγές που επήλθαν στην ΚΠΑΑ	27-30
Προκλήσεις που προκύπτουν από την εφαρμογή της Συνθήκης	30-31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ»: Ο Ρόλος των Ευρωπαϊκών Οργάνων στο Πεδίο της ΚΠΑΑ	
Ρόλος και καθήκοντα του Ύπατου Εκπροσώπου	32-33
Όργανα λήψης αποφάσεων στο πεδίο της ΚΠΑΑ	33-36
Εσωτερικές υποβοηθητικές δομές της ΕΕ στο πεδίο της ΚΠΑΑ	36-37
Μηχανισμός λήψης αποφάσεων κατά τη διαχείριση κρίσεων στην ΕΕ	37-42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ»: Αρχικές Εκτιμήσεις και Συνέπειες του Brexit στο Πεδίο της ΚΠΑΑ	
Η μακροχρόνια απογοήτευση της Μ. Βρετανίας με την ΚΠΑΑ	43-44
Επιπτώσεις του Brexit στην ΚΠΑΑ	44-46
Το μέλλον της ΚΠΑΑ μετά το Brexit	47-49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΕΛΙΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ε»: Προοπτικές Σχέσεων ΝΑΤΟ-ΕΕ

Το μέλλον της ΕΕ και του ΝΑΤΟ

50-53

53-58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΤ»: Συμπεράσματα-Προτάσεις

Συμπεράσματα

Προτάσεις

59-63

64-66

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α» Συντμήσεις

«Β» Φωτογραφικό υλικό Συνόδων Κορυφής

«Γ» Χάρτες Αποστολών ΕΕ

«Δ» Βιβλιογραφία

A-1

B-1

Γ-1

Δ-1

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: Εξελίξεις στην Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) της ΕΕ μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας-Μηχανισμός λήψης αποφάσεων

«Δεν θα υπάρξει ειρήνη για την Ευρώπη, αν τα κράτη συνεχίζουν να βασίζονται στην εθνική κυριαρχία. Οι χώρες της Ευρώπης είναι πολύ μικρές για να εγγυηθούν στους πολίτες τους την αναγκαία ευημερία και την κοινωνική πρόοδο. Τα κράτη της Ευρώπης θα πρέπει να επιλέξουν τη συνεργασία και την ομοσπονδιακή μορφή».

(1943-Ζαν Μονέ, εμπνευστής της ενωμένης Ευρώπης)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανάπτυξη της διαδικασίας οικονομικής ολοκλήρωσης και οι διαρκώς αυξανόμενες εξωτερικές δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) σε συνδυασμό και με το τέλος του ψυχρού πολέμου και την κατάρρευση του διπολικού συστήματος, άνοιξαν νέους δρόμους στην ΕΕ και κατέδειξαν σαφώς την ανάγκη συμπλήρωσης της οικονομικής ενοποίησης με μια κοινή εξωτερική πολιτική.

Η ΕΕ δεν είναι μόνο μια κοινότητα κοινών συμφερόντων. Είναι μια κοινότητα αξιών και ιδεών με επίκεντρο τον πολίτη, τις σύγχρονες ανάγκες του και τα αιτήματά του.

Κατά τη διάρκεια εξήντα περίπου ετών ευρωπαϊκής οικοδόμησης, ακόμη και η έκφραση «κοινή εξωτερική πολιτική» παρέμενε ταμπού. Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προσπαθούσαν μεν να συνεννοηθούν ως προς τα μεγάλα προβλήματα της διεθνούς πολιτικής, αποδέχονταν το να συνεδριάζουν και να διαβουλεύονται οι εθνικές διπλωματικές υπηρεσίες τους, ποτέ όμως δεν είχαν εγγράψει σε μια Συνθήκη το στόχο μιας «κοινής εξωτερικής πολιτικής» την οποία θα ακολουθούσε η ΕΕ. Από το Μάαστριχτ και μετά, είναι πια τετελεσμένο γεγονός. Η ΕΕ μπορεί να εκφράζεται στη διεθνή σκηνή, να διατυπώνει τη θέση της για τις ένοπλες συρράξεις, για τα ανθρώπινα δικαιώματα ή για οποιοδήποτε άλλο θέμα. Παρόλα αυτά, η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) κατά

κύριο λόγο σχηματοποιεί προθέσεις διαβούλευσης, συνεργασίας και συνεννόησης χωρίς να παρέχει ένα πλαίσιο λήψης αποφάσεων στο οποίο τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να αποφασίσουν και να υλοποιήσουν πολιτικές για όλα τα θέματα ασφαλείας που απασχολούν την Ένωση.

Σκοπός της ΚΕΠΠΑ είναι η διαφύλαξη των κοινών αξιών, των θεμελιωδών συμφερόντων, της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας της Ένωσης, η ενίσχυση της ασφάλειάς της, η διατήρηση της ειρήνης και η ενδυνάμωση της διεθνούς ασφάλειας σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και τους στόχους του Χάρτη των Παρισίων, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που αφορούν τα εξωτερικά σύνορα. Η δράση της ΕΕ στη διεθνή σκηνή στοχεύει στην προώθηση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και των αρχών της ισότητας και της αλληλεγγύης.

Οι διαπραγματεύσεις για την δημιουργία της ΚΕΠΠΑ δεν ήταν εύκολες. Αντίθετα αντανakλούσαν τις μεγάλες αποκλίσεις θέσεων και απόψεων που υπήρχαν μεταξύ εκείνων των κρατών μελών που επιθυμούσαν να κινηθούν προς μια ομόσπονδη Ευρώπη και αυτών που ήθελαν να επιβραδύνουν τέτοιες διαδικασίες και να εξασφαλίσουν ότι η λήψη αποφάσεων θα παρέμεινε αποκλειστικό προνόμιο των κρατών μελών.

Η Ελλάδα υπήρξε ανέκαθεν μεταξύ των χωρών που υποστήριζαν ένθερμα την ανάπτυξη μίας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας για την Ένωση, συμπεριλαμβανομένης της ανάδειξης μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας στον τομέα της άμυνας. Στο πλαίσιο αυτό, υποστήριξε καθ' όλη τη διάρκεια της εξελικτικής διαδικασίας την ανάγκη εξοπλισμού της Ένωσης με μία αξιόπιστη και ισχυρή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, η οποία να διαθέτει το απαραίτητο θεσμικό πλαίσιο, τη συνοχή και συνεκτικότητα, καθώς και τα επιχειρησιακά εργαλεία για την ανάδειξη του ρόλου της Ένωσης στη διεθνή σκηνή.

Η χώρα μας με σταθερό πνεύμα κοινοτικής αλληλεγγύης, συμμετέχει στις πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ και συμβάλλει ουσιαστικά στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής της Ένωσης, ιδιαίτερα σε περιοχές του άμεσου γεωγρα-

φικού της περιγυρου (Βαλκάνια, Μ. Ανατολή, Μεσόγειος, Καύκασος), με στόχο την εξάλειψη των υφιστάμενων εστιών συγκρούσεων, την ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας, την εμπέδωση της ειρήνης και της ασφάλειας αλλά και ως εκ τούτων την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελούν οι εξελίξεις στην Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ε.Ε., εξετάζοντας τες υπό το πρίσμα της νέας Συνθήκης της Λισαβόνας, του διαμορφωθέντος μηχανισμού λήψης αποφάσεων και του ρόλου των Ευρωπαϊκών οργάνων στο πεδίο τόσο της ΚΕΠΠΑ όσο και της Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (ΚΠΑΑ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α»: ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

ΓΕΝΙΚΑ

Η ΚΕΠΠΑ είναι το σύνολο των θεσμών που η ΕΕ έχει συγκροτήσει καθώς και των ενεργειών στις οποίες προβαίνει ώστε να είναι σε θέση να εμφανίζεται στη διεθνή πολιτική όχι μόνο ως οικονομική δύναμη, αλλά και ως μια παγκόσμια πολιτική δύναμη.

Η ΚΕΠΠΑ, μετά την ίδρυσή της με την Συνθήκη του Μάαστριχτ, ως μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ), μεταβάλλεται συνεχώς.

Η ιδέα ότι η Ευρώπη δεν πρέπει να είναι απλώς ισχυρή, αλλά και να δρα ως τέτοια στο παγκόσμιο προσκήνιο ενθάρρυνε τα κράτη-μέλη να συνεργαστούν για την υιοθέτηση μιας συνεκτικής προσέγγισης στη διεθνή πολιτική¹.

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 οδήγησαν στην περαιτέρω ενδυνάμωση και εντατικοποίηση της διακυβερνητικής συνεργασίας γύρω από την ΚΕΠΠΑ.

Ο στόχος της ΚΕΠΠΑ είναι, να καταστήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση ικανή να παρουσιάσει μια ισχυρή και ενιαία θέση στην εξωτερική πολιτική της και αυτήν της ασφάλειας και να δράσει αποτελεσματικά για τα συμφέροντά της και γενικά, για τα συμφέροντα της διεθνούς κοινότητας.

ΛΟΓΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΕΠΠΑ

Οι αναγκαιότητες που επέβαλαν την ανάπτυξη της ΚΕΠΠΑ ήταν οι ακόλουθες:

α. Η πορεία της διαδικασίας του ενοποιητικού εγχειρήματος και η επέκτασή του σε πολλά πεδία δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένης της Οικο-

---

¹ Τσαρδανίδης Χ., Η πολιτική ασφάλειας και άμυνας. Στο Λεοντίδου Λ. κ.α (επιμ.) «Η Ευρωπαϊκή Ένωση την αυγή της τρίτης χιλιετίας: θεσμοί, οργάνωση και πολιτικές» Πάτρα: Ε.Α.Π., 2008: σ. 473

νομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), επέβαλαν τη δημιουργία, εντός του πλαισίου της ΕΕ, ενός αποτελεσματικού μηχανισμού που θα προωθούσε τα συνολικά συμφέροντα των κρατών-μελών της ΕΕ στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας. Η επέκταση των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων της ΕΕ στους τομείς της κοινής εμπορικής πολιτικής, τόσο του πολυμερούς εμπορίου όσο και των διμερών συμφωνιών με τρίτες χώρες, η αύξηση της αναπτυξιακής βοήθειας και η ολοένα και αυξανόμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ των οικονομικών και πολιτικών θεμάτων, επέβαλαν τη δημιουργία της ΚΕΠΠΑ.

β. Οι αλληπάλληλες διευρύνσεις είχαν ως αποτέλεσμα την επέκταση του πεδίου ενδιαφέροντος και δράσης της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ. Η ένταξη λ.χ., της Μεγάλης Βρετανίας είχε ως αποτέλεσμα οι σχέσεις της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τις χώρες της Κοινοπολιτείας να τεθούν σε μια νέα βάση. Επίσης, η ένταξη της Ισπανίας στην ΕΕ έδωσε νέα διάσταση στις σχέσεις της ΕΕ με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Η διαμόρφωση ενός νέου διεθνούς περιβάλλοντος μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και το τέλος του διπολισμού έδινε τη δυνατότητα στην ΕΕ να προβάλλει, με πιο συγκροτημένο και συνεκτικό τρόπο, το ρόλο που θα μπορούσε να διαδραματίσει ως μια αναδυόμενη οικονομική και πολιτική δύναμη. Στο πλαίσιο αυτό, μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις που η ΚΕΠΠΑ αντιμετώπισε ήταν η σταθεροποίηση και η ανασυγκρότηση της Ανατολικής Ευρώπης, καθώς και η διαχείριση των συνεπειών της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας και η συνεχιζόμενη αστάθεια που χαρακτήριζε την ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής².

γ. Η αρνητική εμπειρία της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ), η οποία είχε σαφώς διακηρυκτικό χαρακτήρα και δεν κατόρθωσε να διαμορφώσει μια κοινή βάση προσέγγισης ανάμεσα στα κράτη-μέλη στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, επέβαλε τη δημιουργία ενός νέου πλαισίου αντιμετώπισης των ζητημάτων εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας³.

---

² Στο ίδιο, σ. 474.

³ Στο ίδιο, σ. 474.

ΣΥΝΘΗΚΗ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ

Μολονότι κατά το παρελθόν υπήρξαν αρκετές προτάσεις και πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της συνεργασίας στον τομέα της διεθνούς πολιτικής, ο όρος «κοινή εξωτερική πολιτική» δεν είχε βρει την θέση του στις συνθήκες.

Με την Συνθήκη για την ΕΕ (ΣΕΕ) που υιοθετήθηκε το Δεκέμβριο του 1991 στο Μάαστριχτ, τα κράτη μέλη για πρώτη φορά συμφώνησαν ότι υφίσταται αδήριτη ανάγκη να δημιουργηθεί μια «κοινή εξωτερική πολιτική». Η Συνθήκη συγκρότησε ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο (την Ε.Ε.), της οποίας η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) συγκρότησε το λεγόμενο «δεύτερο πυλώνα». Τα κράτη-μέλη δεσμεύτηκαν να διασφαλίσουν ότι οι εθνικές εξωτερικές τους πολιτικές θα είναι συμβατές με τις κοινές θέσεις της Ε.Ε. και σε πολυμερές επίπεδο θα συντόνιζαν τη δράση τους στους διεθνείς οργανισμούς και διασκέψεις⁴.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ προβλέπει τα εξής μέσα: τις κοινές θέσεις, τις κοινές δράσεις και τις δηλώσεις.

ΚΟΙΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

Υιοθετούνται από το Συμβούλιο και καθορίζουν τις θέσεις της Ε.Ε. σε συγκεκριμένα γεωγραφικά ή θεματικά ζητήματα. Τα κράτη-μέλη μεριμνούν ώστε οι εθνικές τους πολιτικές να αντανακλούν τις κοινές θέσεις⁵.

ΚΟΙΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

α. Καθορίζουν τα οικονομικά και άλλα μέσα που απαιτούνται για την εφαρμογή των πολιτικών της Ε.Ε. Οι κοινές δράσεις αντιμετωπίζουν ειδικές καταστάσεις όταν κρίνεται ότι απαιτείται επιχειρησιακή δράση εκ μέρους της Ένωσης. Προσδιορίζουν τους στόχους τους, το πεδίο εφαρμογής τους, τα μέσα που

---

⁴ Κεντρωτής Κ., «Θησέας και Μινώταυρος: ο Μίτος της ΚΕΠΠΑ και των Εξωτερικών Σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ Αθήνα, 2003. Σ. 119

⁵ Οπ.π. Τσαρδανίδης Χ. «Η Ευρωπαϊκή Ένωση την αυγή της τρίτης χιλιετίας: θεσμοί, οργάνωση και πολιτικές» σ. 481.

πρέπει να τεθούν στη διάθεση της Ένωσης, τις προϋποθέσεις εφαρμογής τους και εφόσον είναι απαραίτητο, τη διάρκεια τους.

β. Οι κοινές δράσεις που έχουν έως σήμερα υιοθετηθεί από το Συμβούλιο αφορούν, μεταξύ άλλων, τα Βαλκάνια, τη διαδικασία ειρήνευσης της Μέσης Ανατολής, την περιοχή των Μεγάλων Λιμνών της Αφρικής, την εκκαθάριση ναρκοπεδίων και τη μη διάδοση των πυρηνικών όπλων, καθώς και τη χρηματοδότηση των αποστολών των Ειδικών Απεσταλμένων της Ε.Ε⁶.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ–ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΗΜΑΤΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡ- ΝΗΣΕΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

α. Περισσότερες από 150 δηλώσεις και διακηρύξεις εκδίδονται κάθε χρόνο, οι οποίες προσδιορίζουν την πολιτική της ΚΕΠΠΑ για τις διεθνείς εξελίξεις.

β. Επίσης, η Ε.Ε., στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ, προβαίνει σε πιο δυναμικές ενέργειες με την επίδοση διαβημάτων σε κυβερνήσεις τρίτων χωρών από τη χώρα που κατέχει την Προεδρία, κατόπιν σχετικής συμφωνίας των κρατών-μελών, τα οποία μπορούν, επίσης, να αποφασίζουν για τη δημοσιοποίηση του περιεχομένου τους⁷.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ είναι αποτέλεσμα εξωτερικών και εσωτερικών στοιχείων. Στο εξωτερικό επίπεδο, οι παγκόσμιες πολιτικές συγκυρίες οδήγησαν στην ανάληψη δέσμευσης για την ενίσχυση της διεθνούς θέσης της Κοινότητας. Στο εσωτερικό επίπεδο, τα κράτη-μέλη, επιθυμούσαν να συνεχίσουν την πρόοδο που επετεύχθη από την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη μέσω άλλων μεταρρυθμίσεων.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ προσδιόρισε ένα νέο γενικό πλαίσιο δράσης για τα θέματα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Οι μηχανισμοί του όμως κρίθηκαν περίπλοκοι και αναποτελεσματικοί.

---

⁶ Ιωακεμίδης Π., «Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Στο Στεφάνου Κ., Φατούρος Α. και Χριστοδουλίδης Θ. (επιμ.) Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α΄. Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ Αθήνα, 2001. Σ. 581.

⁷ Οπ.π. Τσαρδανίδης Χ. «Η Ευρωπαϊκή Ένωση την αυγή της τρίτης χιλιετίας: θεσμοί, οργάνωση και πολιτικές» σ. 481,482

ΣΥΝΘΗΚΗ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Η επόμενη σημαντική εξέλιξη έλαβε χώρα τον Ιούνιο του 1997, με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία αναθεώρησε τη ΣΕΕ. Σύμφωνα με την Συνθήκη του Άμστερνταμ, οι κύριοι στόχοι της ΚΕΠΠΑ θα έπρεπε να είναι οι ακόλουθοι:

α. Η διαφύλαξη των κοινών αξιών, των θεμελιωδών συμφερόντων, της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας της Ένωσης, σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

β. Η διατήρηση της ειρήνης και η ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και σύμφωνα με τις αρχές της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και τους στόχους του Χάρτη των Παρισίων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τα εξωτερικά σύνορα.

γ. Η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας.

δ. Η ανάπτυξη και η εδραίωση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Σύμφωνα με την Συνθήκη του Άμστερνταμ η ΚΕΠΑΑ:

α. Έλαβε υπερεθνικά στοιχεία και

β. Διατήρησε τη δομή της Ένωσης με τους τρεις πυλώνες. Απόκτησε τη θέση Υπουργείου Εξωτερικών⁸.

γ. Επαναπροσδιόρισε τις σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης και Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ)⁹¹⁰.

δ. Προχώρησε στη θέσπιση ενισχυμένης ειδικής πλειοψηφίας, στη δημιουργία νέου μέσου για την άσκηση της ΚΕΠΠΑ, των λεγόμενων κοινών στρατηγικών, με αποτέλεσμα να σημειωθεί πρόοδος στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας.

⁸ Λάβδας Κ. «Δημιουργία και εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» Πάτρα: Ε.Α.Π., 2002. σ. 163

⁹ Χριστοδουλίδης Θ., «Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές» Τόμος Α'. Ιστορία-Θεσμοί-Δίκαιο, τέταρτο μέρος, Εξωτερικές Σχέσεις της ΕΚ/ΕΕ Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα, 2001.

¹⁰ Οπ.π. Τσαρδανίδης Χ. «Η Ευρωπαϊκή Ένωση την αγωγή της τρίτης χιλιετίας: θεσμοί, οργάνωση και πολιτικές» σ. 476

Επίσης, η Συνθήκη του Άμστερνταμ προχώρησε, σε θεσμικό επίπεδο, στη σύσταση της θέσης του Υπατού Εκπροσώπου της ΚΕΠΠΑ και της Μονάδας Σχεδιασμού και Έγκαιρης Προειδοποίησης, στην εισαγωγή του μηχανισμού της «εποικοδομητικής αποχής» και στη θέσπιση της ενισχυμένης ειδικής πλειοψηφίας για την υιοθέτηση κοινών δράσεων σε εφαρμογή των «κοινών στρατηγικών» από την οποία όμως εξαιρούνται τα ζητήματα με στρατιωτικές συνέπειες ή συνέπειες στον τομέα της άμυνας.

Η Μονάδα Σχεδιασμού και Έγκαιρης Προειδοποίησης στελεχώνεται από υπαλλήλους του Συμβουλίου, της Επιτροπής καθώς και των κρατών μελών. Κύριος στόχος είναι να αναλαμβάνει την ανάλυση και το σχεδιασμό των κεντρικών κατευθύνσεων της ΚΕΠΠΑ και, μετά από αίτημα του Συμβουλίου, μπορεί να εκπονήσει μελέτες, συστάσεις και στρατηγικές δράσεις.

Το καθεστώς της «εποικοδομητικής αποχής» υιοθετήθηκε με σκοπό τη διευκόλυνση της διαδικασίας λήψης των αποφάσεων της ΚΕΠΠΑ έτσι ώστε όσα κράτη-μέλη δεν επιθυμούν να υιοθετήσουν μια απόφαση να μην εμποδίζουν τα υπόλοιπα κράτη-μέλη να προχωρήσουν, απέχοντας από την ψηφοφορία και προχωρώντας ταυτόχρονα σε σχετική τυπική δήλωση ότι θα απέχουν από ενέργειες που θα παρεμποδίζουν την απόφαση αυτή.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ προχώρησε στη δημιουργία ενός νέου μέσου για την άσκηση της ΚΕΠΠΑ, των λεγόμενων «κοινών στρατηγικών». Λέγοντας «κοινές στρατηγικές» μιλάμε για μακροπρόθεσμες πολιτικές που αποφασίζονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, πολλαπλών επιμέρους στόχων, οι οποίες προσδιορίζουν κατά τρόπο σαφή τις προτεραιότητες των σχέσεων που η Ε.Ε. επιθυμεί να διαμορφώσει σε κάποια συγκεκριμένη χώρα ή περιοχή ή αναφορικά με κάποιο ειδικό θέμα.

Επίσης, ένας άλλος σκοπός των κοινών στρατηγικών είναι να διευκολυνθεί περισσότερο η ομαλή λειτουργία της ΚΕΠΠΑ, με τη διασφάλιση της συχνότερης χρήσης της ειδικής πλειοψηφίας στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων.

Παράλληλα, σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στο πεδίο της ασφάλειας και της άμυνας. Το άρθρο 17 ορίζει ότι «η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας θα συμπεριλαμβάνει όλα τα ζητήματα τα σχετικά με την ασφάλεια της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της προοδευτικής διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε κοινή άμυνα, εφόσον το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το αποφασίσει».

Επίσης, στις βασικές ρυθμίσεις σχετικά με την ΚΕΠΠΑ, συγκαταλέγεται και η διεύρυνση των στόχων της (άρθρο 11παρ.1) με την προσθήκη σε αυτούς της διαφύλαξης της ακεραιότητας της Ένωσης και της διατήρησης της ειρήνης και της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και τους στόχους του Χάρτη των Παρισίων, συμπεριλαμβανομένων και των σχετικών με τα εξωτερικά σύνορα.

Τέλος, η Συνθήκη του Άμστερνταμ εισήγαγε στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (άρθρο 17 παρ. 4) τις «**αποστολές Petersberg**». Οι αποστολές αυτές αφορούν:

- α. Ανθρωπιστικές αποστολές ή αποστολές για την απομάκρυνση υπηκόων των κρατών μελών.
- β. Αποστολές πρόληψης συγκρούσεων και ειρηνευτικές αποστολές.
- γ. Αποστολές μάχιμων μονάδων για τη διαχείριση κρίσεων, όπως επιχειρήσεις για την αποκατάσταση της ειρήνης.
- δ. Κοινές δράσεις αφοπλισμού.
- ε. Αποστολές για την παροχή συμβουλών και συνδρομής σε στρατιωτικά θέματα.
- στ. Επιχειρήσεις σταθεροποίησης στο τέλος μίας σύγκρουσης.

Οι αποστολές αυτές θεσπίστηκαν με τη δήλωση του Petersberg η οποία εγκρίθηκε στο συμβούλιο υπουργών της ΔΕΕ τον Ιούνιο του 1992. Σύμφωνα με την εν λόγω δήλωση, τα κράτη μέλη της ΔΕΕ αποφασίζουν να θέτουν στη διάθεση της ΔΕΕ αλλά και του NATO και της Ένωσης στρατιωτικές μονάδες από όλο το φάσμα των συμβατικών τους δυνάμεων.

ΣΥΝΟΔΟΣ ΣΑΝ ΜΑΛΟ

Η Γαλλο-Βρετανική Σύνοδος στο St Malo στις 4 Δεκεμβρίου του 1998 επισημάνει την αναγκαιότητα «για αυτόνομη δράση βασισμένη σε αξιόπιστες στρατιωτικές δυνάμεις και μέσα στο να αποφασίζουν τη χρήση αυτών, καθώς και στην ετοιμότητα να το πράξουν με σκοπό την αντίδραση σε διεθνείς κρίσεις». Το ανακοινωθέν του St Malo αποτελεί την απαρχή μιας νέας προσπάθειας ανάπτυξης της ευρωπαϊκής άμυνας. Αναφέρεται στη σταδιακή δημιουργία μιας ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής στο τομέα της ΚΕΠΑΑ.

Επίσης, στο κείμενο τονίζεται η ανάγκη η Ευρωπαϊκή Ένωση να αποκτήσει, σε «διακυβερνητική βάση», την ικανότητα αυτόνομης δράσης που θα υποστηρίζεται από αξιόπιστες στρατιωτικές δυνάμεις, τα μέσα και την ετοιμότητα να αποφασίζει για την χρησιμοποίησή τους προκειμένου να αντιμετωπίζει διεθνείς κρίσεις. Για το σκοπό αυτό, οι δύο χώρες πρότειναν την ανάληψη δράσης προκειμένου η ΕΕ να αποκτήσει τις κατάλληλες δομές και την ικανότητα για ανάλυση, καθώς και μηχανισμούς πληροφόρησης, στρατηγικού σχεδιασμού και προσφυγής στα κατάλληλα στρατιωτικά μέσα. Οι δύο χώρες επισήμαναν με το ανακοινωθέν ότι η Ένωση «θα αναλαμβάνει δράση στις περιπτώσεις που η Ατλαντική Συμμαχία στο σύνολο της δεν είναι πρόθυμη να παρέμβει» και χωρίς οι όποιες τυχόν ρυθμίσεις, από πλευράς ΕΕ να δημιουργούν «επικαλύψεις» με το ΝΑΤΟ.

Επιπλέον, το ανακοινωθέν ανέφερε ότι η ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική θα πρέπει να διαμορφώνεται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων και «συναντήσεων» των Υπουργών Εθνικής Αμύνης.

Η ΕΕ, σημείωνε το ανακοινωθέν, «πρέπει να έχει τις απαραίτητες δομές και την δυνατότητα για ανάλυση καταστάσεων, μηχανισμούς πληροφόρησης καθώς και την δυνατότητα στρατηγικού σχεδιασμού, χωρίς περιττές επικαλύψεις, παίρνοντας υπόψη τα υφιστάμενα μέσα της ΔΕΕ και την εξέλιξη των σχέσεων με την Ε-Ε». Η πλειονότητα των παραπάνω είχε ήδη συμπεριληφθεί στη Συνθήκη του Άμστερνταμ. Το ανακοινωθέν έκανε αναφορά σε αυτή τη Συνθήκη, εκφράζοντας την

πρόθεση «η Συνθήκη αυτή να γίνει πραγματικότητα». Παρ' όλα αυτά δεν γίνεται λόγος για ενσωμάτωση της ΔΕΕ στην ΕΕ.

Τέλος, το ανακοινωθέν ανέφερε ότι αποφάσεις για την αμυντική πολιτική πρέπει να λαμβάνονται σε διακυβερνητική βάση. Αυτό υπονοούσε μια χαλαρή κατασκευή χωρίς πλειοψηφικές αποφάσεις.

Μετά τις σημαντικές εξελίξεις στο St Malo η πορεία της Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (ΚΠΑΑ) χαρτογραφείται στις αποφάσεις των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων από το 1998 μέχρι σήμερα, καθώς και σε διμερείς συναντήσεις στο πρότυπο της διάσκεψης του St Malo ανάμεσα σε ισχυρούς παίκτες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Στα πλαίσια των αποφάσεων και αυτών των συναντήσεων ολοκληρώθηκε ο μηχανισμός της ΚΠΑΑ, ως αμυντικός βραχίονας της ΚΕΠΠΑ καθώς και το πλαίσιο λειτουργίας με την ίδρυση, μεταξύ άλλων, της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ-PSC), της Στρατιωτικής Επιτροπής (EUMC) και του Στρατιωτικού Επιτελείου (EUMS). Υιοθετήθηκε, επίσης, η λεγόμενη «Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας» («κείμενο Σολάνα»), συναρμολογήθηκαν οι μόνιμες διευθετήσεις NATO-ΕΕ και διαμορφώθηκε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των δύο οργανισμών. Τέλος, επιτεύχθηκε η ολοκλήρωση της επιχειρησιακής ικανότητας της Ε.Ε., η οποία της επιτρέπει την ανάληψη, αυτόνομων ή μη αυτόνομων με προσφυγή στα μέσα και στις δυνατότητες του NATO, στρατιωτικών και αστυνομικών επιχειρήσεων τύπου Πέτερσμπεργκ, εντός αλλά και εκτός Ευρώπης¹¹.

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΟΛΩΝΙΑΣ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας (Ιούνιος 1999) έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην ενίσχυση της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας, στις αποστολές διαχείρισης κρίσεων (γνωστές επίσης ως «αποστολές τύπου Petersberg»). Αποφάσισε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση «πρέπει να έχει τα απαραίτητα μέσα και δυνατότητες να αναλάβει τις ευθύνες της» για μια Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας.

---

¹¹ Κιντής Α. & Ντόκος Π. «Διεθνείς Οργάνωση και Ευρωπαϊκή Ασφάλειας» Στο Ξενάκης Δ.Κ. & Τσινισιζέλης Μ. Ι. (επιμ.), Παγκόσμια Ευρώπη: οι διεθνείς διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ Αθήνα, 2006 σ. 260-268.

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΛΣΙΝΚΙ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι το Δεκέμβριο του 1999 έθεσε ως στόχο τη σύσταση στρατιωτικής δύναμης μέχρι 60.000 ατόμων που θα είναι σε θέση να εκπληρώσει αυτού του είδους τις αποστολές που περιλαμβάνουν: ανθρωπιστικές αποστολές, αποστολές σωτηρίας, αποστολές αποκατάστασης και διατήρησης της ειρήνης.

Οι δυνάμεις αυτές θα είναι στρατιωτικά αυτόνομες και θα διαθέτουν το απαιτούμενο δυναμικό διοίκησης, ελέγχου και συλλογής πληροφοριών, διοικητικής μέριμνας, άλλες υπηρεσίες υποστηρίξεως μάχης και, επιπλέον, ανάλογα με την περίπτωση, αεροπορικά και ναυτικά στοιχεία. Τα κράτη μέλη πρέπει να μπορούν να αναπτύσσουν πλήρως τις δυνάμεις αυτές στο επίπεδο αυτό εντός 60 ημερών, στο πλαίσιο δε αυτό, να μπορούν να παρέχουν μικρότερα στοιχεία ταχείας ανταπόκρισης με πολύ μεγάλη ετοιμότητα διάθεσης και ικανότητας ανάπτυξης. Τα κράτη μέλη πρέπει να μπορούν να διατηρούν την ανάπτυξη αυτή για ένα τουλάχιστον έτος. Προς τούτο, θα απαιτηθεί μια πρόσθετη εφεδρεία αναπτύξιμων μονάδων (και στοιχείων υποστηρίξεως), χαμηλότερης ετοιμότητας, προς αντικατάσταση των αρχικών δυνάμεων.

Τα κράτη μέλη δήλωσαν την «αποφασιστικότητα τους να εφοδιάσουν την ΕΕ με κατάλληλο δυναμικό, χωρίς περιττές αλληλοεπικαλύψεις, ώστε να μπορεί να αναλαμβάνει ολόκληρο το φάσμα των αποστολών τύπου Petersberg προς υποστήριξη της ΚΕΠΠΑ». Το δυναμικό αυτό θα επιτρέπει στα κράτη μέλη να «διεξάγουν αποτελεσματικές επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της ΕΕ, καθώς και να διαδραματίζουν, για όσα συμμετέχουν, τον πλήρη ρόλο τους στις επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ και στις επιχειρήσεις που εκτελούνται υπό την ηγεσία του ΝΑΤΟ».

Σύμφωνα με τις αποφάσεις του Ελσίνκι, το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, με τη συμμετοχή των Υπουργών Άμυνας, θα καταρτίσει τον πρωταρχικό στόχο και τους στόχους δυναμικού, θα εκπονήσει δε μέθοδο διαβούλευσης μέσω της οποίας θα είναι δυνατόν να τηρούνται και να διατηρούνται οι στόχοι αυτοί και μέσω της οποίας κάθε κράτος μέλος θα μπορεί να καθορίζει την εθνική συμβολή του η οποία

αντικατοπτρίζει την πολιτική του βούληση και την προσήλωση του στους στόχους αυτούς.

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΦΕΙΡΑ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Φείρα (19-20 Ιουνίου 2000) υιοθέτησε τις ακόλουθες κατευθυντήριες γραμμές για τις περαιτέρω ενέργειες:

α. Η ανάπτυξη του πρωταρχικού στόχου και του στόχου συλλογικού δυναμικού, οι οποίοι συμφωνήθηκαν κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι, πρέπει να διεξαχθεί από τα κράτη μέλη, σύμφωνα με την αυτονομία λήψης αποφάσεων της ΕΕ και με τις επιταγές της στρατιωτικής αποτελεσματικότητας.

β. Το προσωρινό στρατιωτικό όργανο, με την πολιτική καθοδήγηση της ΕΠΑ, θα προτείνει τα στοιχεία που θα περιλαμβάνει ο πρωταρχικός στόχος.

γ. Προς τον σκοπό αυτό, το προσωρινό στρατιωτικό όργανο θα καθορίσει το δυναμικό που χρειάζεται η ΕΕ για να ανταποκρίνεται στο πλήρες φάσμα των αποστολών τύπου Petersberg.

δ. Κατά την εκπόνηση του πρωταρχικού στόχου και του στόχου συλλογικού δυναμικού βάσει των συνεισφορών των κρατών μελών, το προσωρινό στρατιωτικό όργανο, στο οποίο θα συμμετέχουν εκπρόσωποι από τις πρωτεύουσες, θα συγκαλεί επίσης συνεδριάσεις με τον Αναπληρωτή Ανώτατο Συμμαχικό Διοικητή Ευρώπης (DSACEUR) και εμπειρογνώμονες του NATO για να εξασφαλίζει τις στρατιωτικές ειδικές γνώσεις του NATO όσον αφορά τις απαιτήσεις του πρωταρχικού στόχου και του στόχου συλλογικού δυναμικού.

ε. Εν προκειμένω, η διαφάνεια και ο διάλογος μεταξύ ΕΕ και NATO θα εξασφαλίζονται, επιπλέον, από την ad hoc ομάδα για το στόχο δυναμικού.

στ. Οι απαιτήσεις του πρωταρχικού στόχου που θα συμφωνηθούν από το προσωρινό στρατιωτικό όργανο σε επίπεδο Αρχηγών Γενικών Επιτελείων θα αποτελέσουν, μετά την προσυπογραφή από το Συμβούλιο, τη βάση για την εκ μέρους των κρατών μελών εκτίμηση των αρχικών τους προσφορών εθνικών συμβολών στον πρωταρχικό στόχο. Οι συμβολές αυτές θα εξεταστούν από το προσωρινό στρατιωτικό όργανο. Η διαδικασία αυτή πρέπει να ολοκληρωθεί πριν συγκληθεί η διάσκεψη δέσμευσης δυνάμεων.

ζ. Πρέπει οπωσδήποτε να εξασφαλιστεί η συνοχή με τη διαδικασία αμυντικού προγραμματισμού του NATO και με τη διαδικασία Προγραμματισμού και Εξέτασης (Planning and Review Process). Αφού καθορισθούν οι ανάγκες και οι διαθέσιμοι πόροι, τα κράτη μέλη θα αναγγείλουν, κατά τη διάσκεψη δέσμευσης δυνάμεων, τις δεσμεύσεις τους, ώστε να μπορέσει η ΕΕ να εκπληρώσει τον πρωταρχικό στόχο και τους στόχους συλλογικού δυναμικού.

ΣΥΝΘΗΚΗ ΝΙΚΑΙΑΣ

Η νέα Συνθήκη της Νίκαιας, είναι αποτέλεσμα των εργασιών της Διάσκεψης των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, η οποία συγκλήθηκε στις Βρυξέλλες (14 Φεβ. 2000), εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας (από το οποίο έλαβε και την ονομασία της – 09 Δεκ. 2000) και υπογράφηκε στις 26 Φεβ. 2001. Μετά την κύρωσή της από τα κράτη μέλη (κατά τους εσωτερικούς κανόνες κάθε κράτους μέλους), η Συνθήκη τέθηκε σε ισχύ στις 01 Φεβ. 2003, αναθεωρώντας για δεύτερη φορά τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Περιέχει νέες διατάξεις σε θέματα που αφορούν την ΚΕΠΠΑ. Οι σημαντικότερες από τις διατάξεις αυτές είναι οι ακόλουθες:

α. Τερματίζεται οποιαδήποτε σχέση μεταξύ της Ε.Ε. και της ΔΕΕ, με την εξαίρεση ότι δεν παρεμποδίζεται ένα κράτος-μέλος να αναπτύξει στενότερες διμερείς σχέσεις με τη ΔΕΕ.

β. Ενσωματώνεται στη Συνθήκη, η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας της ΕΠΑΑ και ταυτόχρονα καταργείται η Πολιτική Επιτροπή. Η νέα Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας λειτουργεί και ως Πολιτική Επιτροπή.

γ. Τέλος, επεκτείνεται το σύστημα της «ενισχυμένης συνεργασίας» στην ΚΕΠΠΑ. Η «ενισχυμένη συνεργασία» δεν αφορά τη διαμόρφωση πολιτικής, αλλά την εφαρμογή κοινής δράσης ή κοινής θέσης. Ο ελάχιστος αριθμός κρατών-μελών που απαιτείται για να εφαρμοστεί το σύστημά της είναι αυτός των οκτώ. Αν η ενισχυμένη συνεργασία αφορούσε και τη διαμόρφωση πολιτικής, τότε υπήρχε ο κίνδυνος πολλά κράτη-μέλη που θα βρίσκονταν στη μειοψηφία να μην εφάρμοζαν τις αποφάσεις με προθυμία, γεγονός που θα αποδυνάμωνε την επιρροή της ΕΕ στη διεθνή πολιτική¹².

---

¹² Οπ. Π.Τσαρδανίδης Χ., « Η Ευρωπαϊκή Ένωση την αυγή της τρίτης χιλιετίας: θεσμοί, οργάνωση και πολιτικές» σ. 4.

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΛΑΑΚΕΝ

Κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λάακεν (Δεκέμβριος 2001), η Ένωση ανακοίνωσε την ετοιμότητα της για την ανάληψη κάποιου τύπου αυτόνομων αποστολών διαχείρισης κρίσεων. Παρ' όλα αυτά, μετά την Σύνοδο Κορυφής του ΝΑΤΟ στην Πράγα, οι διακηρύξεις περί της πρώτης «ευρωπαϊκής» επιχείρησης στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) δεν θα υλοποιηθούν, όπως είχε προβλεφθεί, μέχρι τα τέλη του Ιανουαρίου 2003. Η επιχειρησιακή έναρξη της ευρωπαϊκής δύναμης ταχείας επέμβασης, που στηρίζεται σε μία σειρά ομόφωνων αποφάσεων των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων, πήρε επίσημα παράταση τουλάχιστον για ένα εξάμηνο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β»: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ (ΚΠΑΑ)

ΠΩΣ ΠΡΟΕΚΥΨΕ Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ

Τον Δεκέμβριο του 2001 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν, αποφάσισε να συγκαλέσει για το μέλλον και την πορεία της Ευρώπης μια Συνέλευση υπό τον πρώην Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας, κ. Ζισκάρ ντ' Εστέν ως πρόεδρο. Η εν λόγω Συνέλευση, απαρτιζόταν από εκπροσώπους των εθνικών κοινοβουλίων των κρατών μελών, από εκπροσώπους των κυβερνήσεων καθώς και από αντιπροσώπους όλων των ευρωπαϊκών οργάνων. Η ονομασία της Συνθήκης που αποφασίστηκε να δοθεί ήταν «Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης». Η διάσκεψη ξεκίνησε τις εργασίες της, τον Οκτώβριο του 2003 στη Ρώμη. Συμμετείχαν εκπρόσωποι από 25 κράτη, οι οποίοι υιοθέτησαν τις προτάσεις της Συνέλευσης και παρουσίασαν το σχέδιο του Συντάγματος στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Με τη σειρά του, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στις 18 Ιουνίου 2004, ενέκρινε το σχέδιο με μικρές αλλαγές. Οι εικοσιπέντε αρχηγοί των κρατών υπέγραψαν στις 29 Οκτωβρίου του 2004 στη Ρώμη, τη Συνταγματική Συνθήκη. Τα αρνητικά όμως δημοψηφίσματα στην Γαλλία (29 Μαΐου 2005) και στην Ολλανδία (1 Ιουνίου 2005) επιβεβαίωσαν τον «θάνατο» της Συνταγματικής Συνθήκης» και έθεσαν στο επίκεντρο της συζήτησης το ερώτημα «ποια Ευρώπη;». Η συζήτηση έπαυσε να έχει πια ως αντικείμενο το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και το θεσμικό πρόβλημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και απέκτησε ως αντικείμενο την ίδια την υπόσταση και την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άρα το ζήτημα έπαψε να είναι πρωτίστως το λεγόμενο δημοκρατικό έλλειμμα και κατέστη το ίδιο το ιδεολογικό και πολιτικό έλλειμμα της Ευρώπης¹³.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας, υπογράφηκε από τους αρχηγούς των 27 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις 13 Δεκεμβρίου 2007. Τέθηκε σε ισχύ

---

¹³ www.evenizelosdialogues.gr, accessed in 2 May 2016

από την 1η Ιανουαρίου 2009 μετά την κύρωσή της από τα όλα κράτη-μέλη της ευρωζώνης. Η Βουλή των Ελλήνων κύρωσε την Συνθήκη στις 11 Ιουνίου 2008.

Σύμφωνα με το προοίμιό της, η Συνθήκη της Λισαβόνας ή Μεταρρυθμιστική Συνθήκη, αποσκοπεί να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα και τη δημοκρατική νομιμοποίηση της Ένωσης και να βελτιώσει τη συνοχή της δράσης της.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η Συνθήκη δεν καταργεί απλά τροποποιεί πρώτον τη ΣΕΕ (Συνθήκη του Μάαστριχτ, 1992), η οποία διατηρεί την ονομασία της και περιλαμβάνει τις ιδρυτικές αρχές της Ένωσης και δεύτερον την ΣΕΚ (μετονομάζεται σε Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης -ΣΛΕΕ-) και περιλαμβάνει τους κανόνες λειτουργίας της και ορισμένες πράξεις, όπως π.χ. πρωτόκολλα και δηλώσεις.

Ως αποτέλεσμα των τροποποιήσεων της Συνθήκης της Λισαβόνας, η βασική δομή των δύο ιδρυτικών Συνθηκών διαρρυθμίζεται ως εξής: η ΣΕΕ προβλέπει τις διατάξεις που αφορούν τις αξίες και τους στόχους της Ένωσης, τις σχέσεις της Ένωσης με τα κράτη-μέλη, συμπεριλαμβανομένων των αρχών κατανομής αρμοδιοτήτων, την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ένωση, το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της Ένωσης, το γενικό πλαίσιο των ενισχυμένων συνεργασιών, την προσχώρηση και την αποχώρηση από την Ένωση καθώς και την αναθεώρηση των Συνθηκών.

Η ΣΛΕΕ, προβλέπει:

α. Ορισμένες κοινές διατάξεις σχετικά με τις πολιτικές της Ένωσης, όπως οι κατηγορίες αρμοδιοτήτων και τα θεματικά πεδία τους, οι ρήτρες οριζόντιας εφαρμογής και οι διατάξεις περί της ιθαγένειας της Ένωσης.

β. Τις διατάξεις για τις επιμέρους πολιτικές της Ένωσης.

γ. Ορισμένες εφαρμοστικές θεσμικές διατάξεις, τις δημοσιονομικές διατάξεις και τις εφαρμοστικές διατάξεις περί ενισχυμένων συνεργασιών.

δ. Τέλος, ορισμένες γενικές και τελικές διατάξεις.

ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΝ ΣΚΕΛΕΤΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Με την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας, την 1η Δεκεμβρίου 2009, η Ευρωπαϊκή Ένωση απέκτησε νομική προσωπικότητα και ανέλαβε τις αρμοδιότητες που είχε προηγουμένως η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η Συνθήκη εισάγει σημαντικό αριθμό θεσμικών αλλαγών, οι οποίες έχουν ως σκοπό να καταστήσουν την Ε.Ε. πιο αποτελεσματική. Οι αλλαγές αυτές είναι οι εξής:

α. Δημιουργείται και καθιερώνεται νέα θέση Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο οποίος θα εκλέγεται με ειδική πλειοψηφία από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για δύομισι χρόνια περίπου. Θα έχει το δικαίωμα, για μία μόνο φορά, επανεκλογής. Ο ρόλος του είναι να διασφαλίσει τη συνοχή και τη συνέχεια του έργου που αναλαμβάνει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αλλά και η εξωτερική εκπροσώπηση της Ένωσης, για τη βελτίωση της προβολής, της συνέχειας και της συνεκτικότητας της εκπροσώπησης της Ένωσης τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

β. Επίσης, υπάρχουν διατάξεις που διασφαλίζουν ότι ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου δεν ασκεί εκτελεστικά καθήκοντα και που προνοούν για την αποφυγή τυχόν συγκρούσεων με τον Πρόεδρο της Επιτροπής ή τον Αντιπρόεδρο/Υπατο Εκπρόσωπο της Ένωσης για τις εξωτερικές υποθέσεις και την πολιτική ασφάλειας .

γ. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανάγεται σε θεσμικό όργανο. Αναγνωρίζεται ως αυτόνομο όργανο που παρέχει στην Ένωση πολιτική ώθηση. Η ΣΕΕ δε ορίζει ρητώς ότι δεν ασκεί νομοθετική αρμοδιότητα. Η βασική αλλαγή που εισάγει η Συνθήκη, ως προς το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφορά τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων. Προβλέπεται, δηλαδή, ότι το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες οι συνθήκες προβλέπουν άλλη διαδικασία, όπως είναι η ψηφοφορία με ομοφωνία. Ουσιαστικά, το σύστημα ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία επεκτείνεται σε πολλούς νέους τομείς πολιτικής όπως είναι π.χ. η μετανάστευση και ο πολιτιστικός τομέας.

δ. Επίσης, η καθιέρωση από το 2014 του συστήματος διττής πλειοψηφίας, δηλαδή των κρατών (55%) και του πληθυσμού (65%), το οποίο εκφράζει τη διττή νομιμότητα της Ένωσης, θα ενισχύσει τόσο τη διαφάνεια όσο και την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Ο νέος αυτός τρό-

πος υπολογισμού θα συμπληρωθεί από έναν μηχανισμό χάρη στον οποίο θα μπορεί ένας μικρός αριθμός χωρών μελών, να εκδηλώνει την αντίθεσή του σε μια απόφαση. Σε αυτή την περίπτωση, το Συμβούλιο θα πρέπει να χρησιμοποιεί όλα τα μέσα που έχει στην διάθεσή του για να βρει, εντός μιας προθεσμίας, μια ικανοποιητική λύση και για τα δύο μέρη.

ε. Μια άλλη σημαντική βελτίωση που επέφερε η Συνθήκη της Λισαβόνας όσον αφορά τη διαφάνεια είναι η εντολή να χωρίζονται οι συνεδριάσεις των διαφορετικών συνθέσεων του Συμβουλίου σε δύο μέρη, ανάλογα με το αν πρόκειται για την άσκηση νομοθετικών ή άλλων καθηκόντων. Το επιστέγασμα της διαφάνειας είναι ότι, όταν το Συμβούλιο αποφασίζει ή ψηφίζει σχετικά με νομοθετικές πράξεις, οφείλει να συνεδριάζει δημόσια.

στ. Όσον αφορά τις συνθέσεις και τη λειτουργία του Συμβουλίου, κυριότερη καινοτομία είναι η δημιουργία ενός αυτόνομου Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, το οποίο προεδρεύεται από τον Ύπατο Εκπρόσωπο/Αντιπρόεδρο της Επιτροπής. Μαζί με το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, πρόκειται για τις δύο μοναδικές συνθέσεις του Συμβουλίου που προβλέπονται από τη νέα Συνθήκη, η οποία αναθέτει στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να αποφασίσει τον καθορισμό των άλλων συνθέσεων με ειδική πλειοψηφία.

ζ. Δημιουργείται η θέση Ύπατου Εκπροσώπου της Ε.Ε. για τις Εξωτερικές Σχέσεις και την Πολιτική Ασφάλειας. Με τη δημιουργία της θέσης Ύπατου Εκπροσώπου ενισχύεται η συνοχή της εξωτερικής δράσης της Ε.Ε. και τονίζεται επίσης το προφίλ της Ε.Ε. σε ολόκληρο τον κόσμο.

η. Στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από το 2014, ο αριθμός των επιτρόπων θα πρέπει να μειωθεί στο ένα τρίτο του αριθμού των κρατών-μελών. Εκτός «εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίσει ομόφωνα να αλλάξει τον εν λόγω αριθμό»¹⁴.

θ. Η Συνθήκη της Λισαβόνας προβλέπει τη δυνατότητα συμμετοχής ενός επιτρόπου από κάθε κράτος-μέλος στο σώμα της Επιτροπής. Άλλη μια σημαντική καινοτομία της είναι ότι συνδέει άμεσα την επιλογή του υποψηφίου για τη θέση του Προέδρου της Επιτροπής με τα αποτελέσματα των εκλογών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Επίσης, ο ρόλος του Προέδρου της Επιτροπής ενισχύε-

---

¹⁴ http://ec.europa.eu/index_el.htm, accessed in 29 Dec 2015

ται, καθώς ο ίδιος μπορεί να εξαναγκάσει σε παραίτηση μέλος του Σώματος των Επιτρόπων.

ι. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προτείνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έναν υποψήφιο για την προεδρία της Επιτροπής, ο οποίος εγκρίνεται στη συνέχεια από το Κοινοβούλιο με πλειοψηφία των μελών του. Σε περίπτωση που ο προταθείς υποψήφιος δεν συγκεντρώσει την πλειοψηφία, το Συμβούλιο πρέπει εντός ενός μηνός να προτείνει άλλον υποψήφιο.

ια. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής επιλέγει τους Επιτρόπους από τους καταλόγους των υποψηφίων που του υποβάλλουν τα κράτη-μέλη. Η πρόταση για τη σύνθεση του Σώματος των Επιτρόπων εγκρίνεται από το Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία και στη συνέχεια υποβάλλεται συλλογικά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προς έγκριση με ψηφοφορία. Μετά την ψήφο έγκρισης του Κοινοβουλίου, η νέα Επιτροπή ορίζεται επισήμως από το Συμβούλιο το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία.

ιβ. Η Συνθήκη ενισχύει τις νομοθετικές και δημοσιονομικές αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου καθώς και τις αρμοδιότητές του σε ότι αφορά την έγκριση διεθνών συμφωνιών. Επίσης, τροποποιεί τη σύνθεσή του: ο αριθμός των ευρωβουλευτών δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 751 (750 συν ο πρόεδρος), ενώ η κατανομή των εδρών μεταξύ των χωρών-μελών γίνεται με βάση την αρχή της φθίνουσας αναλογικότητας.

ιγ. Η αρχή της φθίνουσας αναλογικότητας σημαίνει ότι οι ευρωβουλευτές των πολυπληθέστερων χωρών θα εκπροσωπούν μεγαλύτερο αριθμό πολιτών από τους ευρωβουλευτές των χωρών με μικρότερο πληθυσμό. Επίσης, κάθε χώρα-μέλος δεν θα μπορεί να έχει λιγότερους από 6 και περισσότερους από 96 ευρωβουλευτές.

ιδ. Για τα λεγόμενα λεπτά θέματα, όπως π.χ. φορολογία, γεωργική πολιτική, βιομηχανική πολιτική, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκφράζει μόνο συμβουλευτική γνώμη στη λεγόμενη διαδικασία διαβούλευσης. Τέλος, με την διαδικασία συναπόφασης (που μετονομάστηκε σε «συνήθης νομοθετική διαδικασία»), το Κοινοβούλιο αποκτά ουσιαστική νομοθετική εξουσία σε ισότιμη θέση με το Συμβούλιο, σε τομείς στους οποίους είτε δεν συμμετείχε είτε είχε απλά συμβουλευτικό ρόλο.

ιε. Επίσης, ο ρόλος του ως συνομοθέτη αναγνωρίζεται πλήρως, μέσω της γενίκευσης της ισχύουσας διαδικασίας συναπόφασης, η οποία αναβαθ-

μίξεται σε τακτική νομοθετική διαδικασία, αλλά και μέσω της ενίσχυσης της συμμετοχής του στις ειδικές νομοθετικές διαδικασίες. Οι πολίτες θα μπορούν να βλέπουν καθαρά ότι οι ευρωπαϊκές νομοθετικές πράξεις ψηφίζονται από το σώμα που τους εκπροσωπεί, καθώς και από το σώμα που εκπροσωπεί τα κράτη. Αποκτά ταυτόχρονο δικαίωμα πρωτοβουλίας αναθεώρησης των Συνθηκών και συμμετέχει στη διαδικασία μέσω της συμμετοχής του στη Συνέλευση, η οποία μπορεί να προετοιμάσει την αναθεώρηση (δεδομένου ότι το Συμβούλιο δεν μπορεί να αποφασίσει να μην συγκαλέσει τη Συνέλευση παρά μόνο με συμφωνία του Κοινοβουλίου). Επίσης, αρκετές αποφάσεις μεγάλης σημασίας στη ζωή της Ένωσης, οι οποίες ενέπιπταν μέχρι σήμερα στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Συμβουλίου, υπόκεινται στην έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όπως π.χ. η απόφαση δρομολόγησης ενισχυμένης συνεργασίας, η χρησιμοποίηση της ρήτρας ευελιξίας που επιτρέπει στην Ένωση να λαμβάνει μέτρα που δεν προβλέπονται στις Συνθήκες για την επίτευξη των στόχων που αυτές ορίζουν, η απόφαση σχετικά με τη χρησιμοποίηση των γενικών «γεφυρών» για το πέρασμα από την ομοφωνία στην ειδική πλειοψηφία καθώς και ορισμένες αποφάσεις που επιτρέπουν τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής των νομικών βάσεων που προβλέπονται στις Συνθήκες, όπως αυτών που αφορούν την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ή τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις.

ιστ. Η Συνθήκη δεν εισάγει ουσιαστικές και σημαντικές αλλαγές όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Ελεγκτικό Συνέδριο.

ιζ. Η Επιτροπή των Περιφερειών αποκτά δικαίωμα προσφυγής στο Δικαστήριο για παραβίαση της αρχής της επικουρικότητας σε σχέση με νομοθετικές πράξεις για την έγκριση των οποίων η Συνθήκη της Λισαβόνας προβλέπει τη διαβούλευση μαζί της.

ιη. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποκτά αρμοδιότητες (του τρίτου πυλώνα) στους τομείς όπως αστυνομική συνεργασία, δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις. Δεν υπάρχουν σημαντικές τροποποιήσεις όσον αφορά τη σύνθεση και την οργάνωση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Όμως, ως προς τη διαδικασία διορισμού των δικαστών και των γενικών εισαγγελέων θεσπίστηκε το ακόλουθο στάδιο: προτού διοριστούν από τα κράτη μέλη, οι υποδεικνυόμενοι από τις κυβερνήσεις υποψήφιοι υποβάλλονται σε ακρόαση από επιτροπή επιφορτισμένη να αξιολογήσει την καταλληλότητα των υποψηφίων να ασκήσουν τα καθήκοντά τους. Η εν λόγω επιτροπή θα απαρτίζεται από επτά μέλη (πρώην μέλη του Δικα-

στηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των ανωτάτων εθνικών δικαστικών αρχών και νομικοί που διαθέτουν διακεκριμένες ικανότητες), εκ των οποίων ένας προτεινόμενος από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

ιθ. Η Συνθήκη της Λισαβόνας κατοχυρώνει αξιοσημείωτες προόδους σε θέματα δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και σε ποινικές υποθέσεις και σε θέματα αστυνομικής συνεργασίας.

κ. Η δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις επεκτείνεται σε όλες τις υποθέσεις που έχουν διασυνοριακές επιπτώσεις, βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών και εξώδικων αποφάσεων και εφαρμόζεται η τακτική νομοθετική διαδικασία για τα ενδεχόμενα μέτρα προσέγγισης των νομοθεσιών, εκτός από τα μέτρα που αφορούν το οικογενειακό δίκαιο, όπου ισχύει ο κανόνας της ομοφωνίας (κανονισμός του Συμβουλίου με απλή γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου).

κα. Σημαντική καινοτομία στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, αποτελεί το γεγονός ότι η τακτική νομοθετική διαδικασία (ειδική πλειοψηφία) προβλέπεται για την προσέγγιση των νομοθεσιών τόσο στον διαδικαστικό τομέα (ελάχιστοι κανόνες για την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών κ.α.) όσο και σε θέματα ουσιαστικού ποινικού δικαίου όπως ελάχιστοι κανόνες για τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων σε τομείς ιδιαίτερα σοβαρής εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση στη ΣΛΕΕ.

κβ. Η ομοφωνία στο Συμβούλιο ισχύει μόνο στην ΚΕΠΠΑ και σε τομείς όπως π.χ. η προσχώρηση νέων κρατών-μελών στο χώρο της ευρωζώνης. Η ομοφωνία διατηρείται και σε εξειδικευμένους τομείς που αφορούν:

- (1) Την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας
- (2) Τα θέματα φορολογίας
- (3) Τα θέματα κοινωνικής ασφάλισης
- (4) Τα θέματα κοινωνικής προστασίας
- (5) Τα οικονομικά θέματα της Ε.Ε.
- (6) Τα θέματα που αφορούν την ιθαγένεια, τα δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών
- (7) Τα θέματα που έχουν σχέση με την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία.

(8) Τη ρήτρα ευελιξίας που δίνει στην Ένωση την δυνατότητα να ενεργεί για την επίτευξη ενός από τους στόχους της σε περίπτωση που δεν έχει προβλεφθεί ειδική νομική βάση για τον συγκεκριμένο σκοπό (άρθρο 308).

κγ. Οι τομείς στους οποίους οι αποφάσεις λαμβάνονται με την διαδικασία ειδικής πλειοψηφίας ή συναπόφασης (μετονομάστηκε σε συνήθη νομοθετική διαδικασία) διευρύνονται.

κδ. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Με βάση την αρχή της επικουρικότητας, η Ένωση, στους τομείς που δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, παρεμβαίνει «μόνον εάν και στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης είναι αδύνατον να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη-μέλη και δύνανται συνεπώς, λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης.

κε. Μια από τις ουσιαστικές αλλαγές είναι η επέκταση της ψηφοφορίας σε ειδική πλειοψηφία σε τομείς όπως είναι το άσυλο, η μετανάστευση, η αστυνομική συνεργασία, θέματα ποινικού δικαίου, θέματα που αφορούν τον πολιτισμό κ.α.

κστ. Η νέα Συνθήκη θεσπίζει σαφή ιεραρχία των κανόνων. Η υπεροχή των νομοθετικών πράξεων επί των εκτελεστικών πράξεων δηλώνεται σαφώς.

κζ. Καταργεί τους τρεις πυλώνες και προβαίνει σε νέα κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ της Ε.Ε. και των κρατών μελών.

κη. Η νέα Συνθήκη εντάσσει την κοινωνική πολιτική μεταξύ των κοινών αρμοδιοτήτων και πραγματοποιεί βήματα προόδου όσον αφορά:

(1) Την αναγνώριση της «πλήρους απασχόλησης» και της «κοινωνικής προόδου» μεταξύ των στόχων της Ένωσης

(2) Την εισαγωγή, μεταξύ των «διατάξεων γενικής εφαρμογής» μιας «κοινωνικής ρήτρας» οριζόντιου χαρακτήρα, σύμφωνα με την οποία η Ένωση πρέπει να λαμβάνει υπόψη, κατά τον καθορισμό και την υλοποίηση όλων των πολιτικών, τις απαιτήσεις που συνδέονται με την προώθηση ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης και την εγγύηση κατάλληλης κοινωνικής προστασίας, με την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και με ένα υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, κατάρτισης και προστασίας της ανθρώπινης υγείας.

(3) Τη δημιουργία μιας νομικής βάσης που καθιστά δυνατή την αναγνώριση και την προστασία των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος.

(4) Τη ρητή αναγνώριση στη ΣΛΕΕ του ρόλου των «κοινωνικών εταίρων» και ειδικότερα της τριμερούς κοινωνικής συνόδου κορυφής για τη μεγέθυνση και την απασχόληση, που συνεισφέρει στον κοινωνικό διάλογο.

κθ. Όσον αφορά τη διαδικασία αναθεώρησης, η Συνθήκη περιέχει βελτιώσεις, και πρώτα-πρώτα την ανάθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δικαιώματος πρωτοβουλίας για την αναθεώρηση, στον ίδιο βαθμό με τα κράτη-μέλη και την Επιτροπή. Καθώς και τη θεσμοθέτηση της Συνέλευσης ως οργάνου προετοιμασίας της αναθεώρησης. Με αυτόν τον τρόπο αναγνωρίζεται ο αποφασιστικός ρόλος της Συνέλευσης στην επεξεργασία του Συντάγματος καθώς και οι εγγενείς περιορισμοί της διακυβερνητικής μεθόδου.

λ. Τέλος, εισάγει νέες διατάξεις σε τομείς όπως ο αθλητισμός, ο τουρισμός, η ενέργεια, η διοικητική συνεργασία, που δεν είχαν προβλεφθεί στις ιδρυτικές συνθήκες. Η λήψη απόφασης για τους εν λόγω τομείς γίνεται με ειδική πλειοψηφία.

λα. Η Συνθήκη της Λισαβόνας στοχεύει σε μια δημοκρατικότερη και διαφανέστερη Ευρώπη. Συγκεκριμένα:

(1) Ενισχύεται ο ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων: Η συμμετοχή των Εθνικών Κοινοβουλίων ενισχύεται με τις προβλέψεις για την ενεργό συμμετοχή των Εθνικών Κοινοβουλίων στην καλή λειτουργία της Ένωσης (άρθρο 8Γ, Τίτλος II) και το ειδικό Πρωτόκολλο για το ρόλο των Εθνικών Κοινοβουλίων στην Ένωση. Λαμβάνουν μέρος, στη διαδικασία αναθεώρησης των Συνθηκών, αποκτούν ρόλο στην αξιολόγηση των πολιτικών για θέματα ασφάλειας, ελευθερίας και δικαιοσύνης. Τα Εθνικά Κοινοβούλια συμβάλλουν ενεργά στην ενδυνάμωση του ευρωπαϊκού κοινοβουλευτισμού και στην καλή λειτουργία της Ε.Ε. Ενημερώνονται από τα όργανα της Ε.Ε. επί των σχεδίων ευρωπαϊκών νομοθετικών πράξεων και μεριμνούν ώστε να τηρείται η αρχή της επικουρικότητας και της αναλογικότητας κατά την άσκηση των εξουσιών της Ε.Ε. Στόχος του νέου καταστατικού πλαισίου είναι να ενθαρρυνθεί η μεγαλύτερη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων στις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να ενισχυθεί η δυνατότητά τους να εκφράζουν τις απόψεις τους σχετικά με τα σχέδια νομοθετικών πράξεων

της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και σχετικά με άλλα ζητήματα τα οποία μπορεί να παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα εθνικά κοινοβούλια.

(2) Δίνονται περισσότερες ευκαιρίες για τους πολίτες να εκφράζονται και να ακούγεται η φωνή τους. Εφόσον συγκεντρωθούν τουλάχιστον ένα εκατομμύριο πολίτες, υπήκοοι σημαντικού αριθμού κρατών μελών, μπορούν να ζητήσουν από την Ευρώπη να υποβάλλει πρόταση στους τομείς αρμοδιότητας της Ένωσης.

(3) Δίνει την ευκαιρία στους Ευρωπαίους πολίτες να έχουν μια πιο συγκεκριμένη εικόνα για το ποιος κάνει τι σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη εξασφαλίζει μια αποτελεσματικότερη Ευρώπη, με βελτιωμένα και σύγχρονα θεσμικά όργανα για μια Ευρωπαϊκή Ένωση 27 μελών και με βελτιωμένη ικανότητα παρέμβασης σε τομείς άμεσης προτεραιότητας για τη σημερινή Ένωση¹⁵.

(4) Προωθεί ως στόχους της τις αξίες της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, της ευημερίας των πολιτών. Εξασφαλίζει:

(α) Τη δημοκρατική αρχή. Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας θωρακίζεται περισσότερο η δημοκρατική αρχή. Η θωράκιση αυτή εκδηλώνεται με την ενίσχυση του νομοθετικού ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, με τη λειτουργική σύμπλεξη των εθνικών κοινοβουλίων και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και με την καθιέρωση της αρχής της δημοκρατικής ισότητας και της αντιπροσωπευτικής και συμμετοχικής δημοκρατίας. Διευρύνεται και εντείνεται η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των αντιπροσωπευτικών ενώσεων στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής.

(β) Τα δικαιώματα των πολιτών και τον Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών δικαιωμάτων ενσωματώνεται στο κυρίως μέρος της Συνθήκης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόστηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007, ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. Με αυτόν τον τρόπο, η Ένωση, έχει το δικό της κατάλογο δικαιωμάτων. Ο κατάλογος αυτός είναι ευρύτερος από τον αντίστοιχο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώ-

---

¹⁵http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_el.htm, accessed in 17 Oct 2015

που και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), που υπογράφηκε στη Ρώμη το 1950. Η Συνθήκη καθιστά νομικά δεσμευτικές τις διατάξεις του εν λόγω Χάρτη σχετικά με τα αστικά, τα πολιτικά, τα οικονομικά και τα κοινωνικά δικαιώματα.

(γ) Την ελευθερία των Ευρωπαίων πολιτών: η Συνθήκη διατηρεί και ενισχύει τις «τέσσερις ελευθερίες» καθώς και την πολιτική, οικονομική και κοινωνική ελευθερία των Ευρωπαίων πολιτών.

(δ) Την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών: βάσει της Συνθήκης η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού με πνεύμα αλληλεγγύης εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Δίδεται επίσης έμφαση στην αλληλεγγύη στον τομέα της ενέργειας.

(ε) Την ενισχυμένη ασφάλεια για όλους: η Ένωση αποκτά διευρυμένη αρμοδιότητα να ενεργεί στους τομείς της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης, γεγονός που αυξάνει άμεσα την ικανότητά της για καταπολέμηση του εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Οι νέες διατάξεις για την πολιτική προστασία, την ανθρωπιστική βοήθεια και τη δημόσια υγεία έχουν στόχο να ενισχύσουν την ικανότητα της Ένωσης να αντιδρά όταν απειλείται η ασφάλεια των Ευρωπαίων πολιτών.

(στ) Θεσπίζει για πρώτη φορά μια συγκεκριμένη νομική βάση για την ανθρωπιστική βοήθεια και προβλέπει τη δυνατότητα να συγκροτηθεί ένα Ευρωπαϊκό Σώμα Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας.

(ζ) Η Ε.Ε. αποκτά περισσότερο συνοχή και νομική προσωπικότητα και της επιτρέπεται να διαπραγματεύεται και να μπορεί να συμμετέχει ως συμβαλλόμενο μέρος σε διεθνείς συμφωνίες.

ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΛΘΑΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ (ΚΠΑΑ)

Η ΚΠΑΑ ξεκίνησε στη συνθήκη του Μάαστριχτ και αναπτύχθηκε στη συνθήκη του Άμστερνταμ. Καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία της ΚΠΑΑ το 1999 διαδραμάτισαν οι εξής σημαντικές εξελίξεις:

α. Η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλαισίου συνεργασίας ανάμεσα στην Ε.Ε. και στο ΝΑΤΟ, με κύριο άξονα τη ΔΕΕ.

β. Η στροφή που η πολιτική της Μεγάλης Βρετανίας πραγματοποίησε προς την κατεύθυνση συνεργασίας με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη και κυρίως με τη Γαλλία για την οικοδόμηση μιας ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας και

γ. Η διαπίστωση από πολλά κράτη μέλη, ιδιαίτερα μετά τον πόλεμο στο Κόσσοβο, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, αν επιθυμούσε να αυξήσει τη διεθνή επιρροή της, θα έπρεπε να αναπτύξει μηχανισμούς επέμβασης, συμπεριλαμβανομένων και των στρατιωτικών¹⁶.

Η νέα Συνθήκη επέφερε τις σημαντικότερες βελτιώσεις στον τομέα της κοινής πολιτικής ασφάλειας. Οι καινοτομίες στον εν λόγω τομέα είναι οι εξής:

α. Προβλέπεται η ρήτρα **αμοιβαίας συνδρομής**, σύμφωνα με την οποία σε περίπτωση κατά την οποία κράτος μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του, τα κράτη-μέλη, οφείλουν να παράσχουν βοήθεια με όλα τα μέσα που έχουν στην διάθεσή τους. Η ρήτρα αυτή δεν θίγει την ουδετερότητα ορισμένων κρατών μελών, ούτε τις υφιστάμενες υποχρεώσεις στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ (άρθρο 28 παρ.7 ΣΕΕ). Η ρήτρα δηλώνει ότι η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού, με πνεύμα αλληλεγγύης, εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Η Ένωση κινητοποιεί όλα τα μέσα που έχει στην διάθεσή της, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών μέσων που θέτουν στη διάθεσή της τα κράτη μέλη για:

(1) Την πρόληψη τρομοκρατικής απειλής στο έδαφος των κρατών μελών, την προστασία των δημοκρατικών θεσμών και του άμαχου πληθυσμού από ενδεχόμενη τρομοκρατική επίθεση και την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών του αρχών, σε περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης.

(2) Την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών του αρχών, σε περίπτωση φυσικής ή ανθρωπογενούς καταστροφής (άρθρο 222 ΣΛΕΕ).

β. Η **επικαιροποίηση των «αποστολών τύπου Petersberg»**. Διευρύνεται η εμβέλεια των «αποστολών τύπου Petersberg» και προστίθενται οι περιπτώσεις των κοινών δράσεων αφοπλισμού, της παροχής στρατιωτικών συμ-

---

¹⁶ Οπ.π. Τσαρδανίδης Χ. «Η Ευρωπαϊκή Ένωση την αυγή της τρίτης χιλιετίας: θεσμοί, οργάνωση και πολιτικές» σ. 486

βουλών, της πρόληψης συγκρούσεων και της σταθεροποίησης μετά το πέρας των συγκρούσεων. Ορίζεται μάλιστα ότι οι «αποστολές τύπου Petersberg» συμβάλουν στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας και δη με δράσεις στο έδαφος τρίτων χωρών (άρθρο 28B παρ.1ΣΕΕ).

γ. **Η σύσταση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας**, ανοικτού σε κάθε κράτος μέλος, με σκοπό τη βελτίωση των στρατιωτικών δυνατοτήτων των κρατών μελών, την εναρμόνιση των επιχειρησιακών αναγκών, τον συντονισμό των στρατιωτικών προγραμμάτων των κρατών μελών καθώς και την ενίσχυση της έρευνας και της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης του αμυντικού τομέα (άρθρο 28Δ ΣΕΕ).

δ. **Η δυνατότητα καθιέρωσης, με απόφαση του Συμβουλίου που λαμβάνεται με ειδική πλειοψηφία, μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας στον τομέα της άμυνας μεταξύ των κρατών μελών που έχουν τις στρατιωτικές δυνατότητες και την πολιτική βούληση να προσχωρήσουν σε αυτήν και αναλαμβάνουν τις δεσμεύσεις που προβλέπονται στο Πρωτόκολλο περί διαρθρωμένης συνεργασίας** (άρθρο 28Ε ΣΕΕ). Η σύσταση της διαρθρωμένης συνεργασίας αποφασίζεται από το Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία εντός 2 μηνών από την ανακοίνωση της πρόθεσης των κρατών-μελών που το επιθυμούν να συνεργαστούν πιο στενά στον τομέα της άμυνας. Το πρωτόκολλο προβλέπει ότι αυτή η συνεργασία είναι ανοικτή σε κάθε κράτος μέλος, το οποίο αναλαμβάνει τη δέσμευση:

(1) Να προβεί στην εντατικότερη ανάπτυξη των αμυντικών του δυνατοτήτων, μέσω της ανάπτυξης των εθνικών του συνεισφορών και της συμμετοχής, ενδεχομένως, σε πολυεθνικές δυνάμεις, στα κύρια ευρωπαϊκά προγράμματα εξοπλισμού και στις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας και

(2) Να έχει τη δυνατότητα να παράσχει, το αργότερο το 2010, μάχιμες μονάδες ειδικευμένες για τις προβλεπόμενες αποστολές, ικανές να αναλάβουν, εντός προθεσμίας 5 έως 30 ημερών, αποστολές οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 43 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, τα κράτη μέλη τα οποία συμμετέχουν στη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία δεσμεύονται:

(α) Να συνεργάζονται με σκοπό την επίτευξη των συμφωνηθέντων στόχων που αφορούν το επίπεδο των δαπανών για επενδύσεις στον τομέα των αμυντικών εξοπλισμών

(β) Να θεσπίζουν συγκεκριμένα μέτρα για την ενίσχυση της διαθεσιμότητας, της διαλειτουργικότητας, της ευελιξίας και της δυνατότητας ανάπτυξης των δυνάμεών τους.

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ

Οι προκλήσεις που αναφέρονται για την ΚΕΠΠΑ και ΚΠΑΑ αφορούν:

α. Στο θεσμικό πλαίσιο των στρατιωτικών μέσων στη νέα δομή που προκύπτει από τη Συνθήκη της Λισαβόνας.

β. Στα επιχειρησιακά μέσα που η λειτουργία τους προκύπτει από τον 1ο πυλώνα καθώς επίσης και στις αντιπροσωπείες της Ε.Ε. σε τρίτες χώρες σε αποστολές αποκατάστασης της ειρήνης και

γ. Στην εφαρμογή «μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας» (ποια κριτήρια θα πρέπει τα κράτη-μέλη να πληρούν, ποια θα είναι τα πρώτα κράτη-μέλη που θα συμμετέχουν και ποιοι οι στόχοι).

Η Συνθήκη διατηρεί ουσιαστικά τις διατάξεις, τα άρθρα για την ΚΕΠΠΑ και ΚΠΑΑ που εισήγαγε η Συνταγματική Συνθήκη με δύο μόνο αλλαγές:

α. Ο «Υπουργός Εξωτερικών» μετονομάστηκε σε «Υπάτο Εκπρόσωπο της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας».

β. Επισυνάπτονται όχι μία αλλά δύο νέες δηλώσεις (13 και 14) που υπογραμμίζουν ότι οι νέες διατάξεις «δεν επηρεάζουν την ευθύνη των κρατών-μελών, όπως αυτή υφίσταται σήμερα, σχετικά με τη χάραξη και την άσκηση της εξωτερικής τους πολιτικής, ούτε την εθνική τους εκπροσώπηση σε τρίτες χώρες και σε διεθνείς οργανισμούς» ούτε «θίγουν τον ειδικό χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και της άμυνας των κρατών μελών» ή «την πρωταρχική ευθύνη του Συμβουλίου Ασφαλείας και των κρατών-μελών του για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας» (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Συνθήκη της Λισαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και

της Συνθήκης περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», C 306, 17 Δεκεμβρίου 2007: Δήλωση 13, σ. 255).

Στις λοιπές διατάξεις για την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) διατηρούνται οι προτάσεις που περιλαμβάνονταν στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Αναφέρονται οι ακόλουθες:

α. Η προοδευτική εξέλιξη της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας σε κοινή αμυντική πολιτική και στη συνέχεια σε κοινή άμυνα (άρθρο 42 παρ.2).

β. Μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία (άρθρο 42 παρ.6).

γ. Ρήτρα αλληλεγγύης και αμοιβαίας συνδρομής (άρθρο 42 παρ.7).

δ. Η διεύρυνση των αποστολών της Ένωσης «που περιλαμβάνουν τις κοινές δράσεις αφοπλισμού, τις ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης, τις αποστολές με στόχο την παροχή συμβουλών και αρωγής επί στρατιωτικών θεμάτων, τις αποστολές πρόληψης των συγκρούσεων και διατήρησης της ειρήνης, τις αποστολές μαχίμων δυνάμεων που αναλαμβάνονται για τη διαχείριση των κρίσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται οι αποστολές αποκατάστασης της ειρήνης και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης μετά το πέρας των συγκρούσεων» (άρθρο 43 παρ.1).

ε. Ανάθεση από το Συμβούλιο «εκτέλεσης αποστολής σε ομάδα κρατών-μελών που το επιθυμούν και διαθέτουν τις αναγκαίες ικανότητες για την εν λόγω αποστολή» (άρθρο 44παρ.1).

στ. Η δημιουργία Ταμείου Εκκίνησης για τη χρηματοδότηση των αποστολών της Ένωσης (άρθρο 41παρ.3).

ζ. Η απόκτηση ενιαίας νομικής προσωπικότητας (άρθρο 47)¹⁷.

---

¹⁷ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης», C 115, 9 Μαΐου 2008, σ. 37-41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ»: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ **ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΚΠΑΑ**

ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΥΠΑΤΟΥ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Μια από τις σημαντικότερες και κυριότερες θεσμικές καινοτομίες της Συνθήκης της Λισαβόνας αποτελεί η θέσπιση του αξιώματος του Ύπατου Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Η καινοτομία αυτή έχει ως στόχο τη διασφάλιση της συνεκτικότητας και της προβολής του συνόλου της εξωτερικής δράσης της Ένωσης. Ο Ύπατος Εκπρόσωπος ασκεί δύο θεσμικές αρμοδιότητες:

α. Ασκεί την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της Ένωσης. Με την ιδιότητα αυτή προεδρεύει του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, παρουσιάζει προτάσεις και διασφαλίζει την εκτέλεση των αποφάσεων του Συμβουλίου.

β. Είναι Αντιπρόεδρος της Επιτροπής και ασκεί τις αρμοδιότητες του οργάνου αυτού στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων, συντονίζοντας όλες τις πτυχές της εξωτερικής δράσης της Ένωσης.

Συμμετέχει στις Συνόδους του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων (ΣΓΥΕΣ) και συμβάλλει στη χάραξη, προετοιμασία, επεξεργασία και υλοποίηση των πολιτικών αποφάσεων. Επικουρεί την Προεδρία, στο έργο της εκπροσώπησης της Ένωσης. Διεξάγει εκ μέρους του Συμβουλίου, και όταν καλείται προς τούτο από την Προεδρία, πολιτικό διάλογο με τρίτες χώρες. Επίσης, είναι αρμόδιος να εκφράζει τη θέση της Ένωσης στους διεθνείς οργανισμούς.

Διορίζεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, που αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, με τη συμφωνία του Προέδρου της Επιτροπής. Επίσης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει την δυνατότητα να τον απαλλάξει από τα καθήκοντά του ακολουθώντας την ίδια διαδικασία, ενώ αντίστοιχα ο ίδιος υποχρεούται να υποβάλει την παραίτησή του, εφόσον και εάν του το ζητήσει ο Πρόεδρος της Επιτροπής. Αξίζει να σημειωθεί ότι ως μέλος της Επιτροπής, υπόκειται επίσης στην ψήφο ανάθεσης

εντολής στο σώμα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και υποχρεούται σε παραίτηση, συλλογικά με τους λοιπούς Επιτρόπους, εάν και εφόσον το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εγκρίνει πρόταση μομφής κατά της Επιτροπής. Θα επικουρείται από μια ευρωπαϊκή υπηρεσία εξωτερικής δράσης (ΕΥΕΔ), απαρτιζόμενη από μέλη του προσωπικού της Επιτροπής, της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου και των εθνικών διπλωματικών υπηρεσιών.

Η οργάνωση και η λειτουργία της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης καθορίζονται με απόφαση του Συμβουλίου, βάση πρότασης του Ύπατου Εκπροσώπου. Επίσης, η ΕΥΕΔ μπορεί να τεθεί στη διάθεση του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Προέδρου της Επιτροπής και των άλλων Επιτρόπων για θέματα που αφορούν την εξωτερική πολιτική της Ε.Ε.

Ο Ύπατος Εκπρόσωπος μπορεί να ενισχύσει τη συνεκτικότητα και την αποτελεσματικότητα της εξωτερικής δράσης της Ένωσης, να ευνοήσει την ανάδειξη μιας πραγματικής κοινής εξωτερικής πολιτικής, να βελτιώσει την προβολή της σε διεθνές επίπεδο, προσδίδοντάς της ένα «πρόσωπο».

ΟΡΓΑΝΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΚΠΑΑ

Η θεσμική συγκρότηση της ΚΠΑΑ βασίζεται σε μια διακυβερνητική δομή και τα κυριότερα όργανα που την αποτελούν είναι τα ακόλουθα:

α. **Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο**, που εκ της φύσης του είναι και το σημαντικότερο όργανο λήψης αποφάσεων. Επίσης, στο πλαίσιο του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων συναντώνται οι Υπουργοί Άμυνας των χωρών-μελών, καθώς η δημιουργία ξεχωριστού Συμβουλίου Άμυνας δεν έγινε εφικτή εξαιτίας των αντιρρήσεων που έφεραν τα ουδέτερα κράτη της Ε.Ε. Σχετικά με τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου παραθέτουμε τα ακόλουθα άρθρα της Συνθήκης:

(1) Το άρθρο 42 (πρώην άρθρο 17 ΣΕΕ): «Οι αποφάσεις σχετικά με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας, καθώς και οι αποφάσεις που αφορούν την πραγματοποίηση μιας αποστολής βάσει του παρόντος άρθρου, εκδίδονται από το Συμβούλιο ομόφωνα μετά από πρόταση του Ύπατου Εκπροσώπου

της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας ή πρωτοβουλία κράτους μέλους».

(2) Το άρθρο 42 παρ.5 «Το Συμβούλιο μπορεί να αναθέτει την εκτέλεση αποστολής, στο πλαίσιο της Ένωσης, σε ομάδα κρατών μελών προκειμένου να διατηρηθούν οι αξίες της Ένωσης και να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντά της. Η εκτέλεση μιας τέτοιας αποστολής διέπεται από το άρθρο 44».

(3) Το άρθρο 44 παρ.1 «Το Συμβούλιο μπορεί να αναθέτει την εκτέλεση αποστολής σε ομάδα κρατών μελών που το επιθυμούν και διαθέτουν τις αναγκαίες ικανότητες για την εν λόγω αποστολή».

β. **Η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ)**, η οποία συγκροτήθηκε το 2001 και αντικατέστησε την Πολιτική Επιτροπή με αρμοδιότητες σε όλες τις πτυχές της ΚΕΠΠΑ, συμπεριλαμβανομένης και της ΚΠΑΑ (Απόφαση 2001/78). Στην ΕΠΑ συμμετέχουν αντιπρόσωποι κρατών-μελών ανωτάτου επιπέδου ή επιπέδου πρέσβων μονίμων εγκατεστημένων στις Βρυξέλλες. Η ΕΠΑ ασκεί, με την ευθύνη του Συμβουλίου:

(1) Τον πολιτικό έλεγχο. Στο πλαίσιο του πολιτικού ελέγχου η ΕΠΑ έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

(α) Παρακολούθηση της διεθνούς κατάστασης ιδιαίτερα σε εκείνους τους τομείς που άπτονται της ΚΕΠΠΑ και τις ΚΠΑΑ

(β) Ανάλυση, υπό την εξουσία του Συμβουλίου, της ευθύνης για την πολιτική καθοδήγηση της ανάπτυξης των στρατιωτικών δυνάμεων, λαμβάνοντας υπόψη το χαρακτήρα των κρίσεων στις οποίες η Ε.Ε. προτίθεται να επέμβει.

(γ) Ανάπτυξη διαλόγου για την ΚΠΑΑ με το ΝΑΤΟ.

(2) Τη στρατηγική διεύθυνση των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων. Στο πλαίσιο της στρατηγικής διεύθυνσης των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων έχει τις εξής αρμοδιότητες:

(α) Αναλαμβάνει, υπό την αιγίδα του Συμβουλίου, την ευθύνη για την πολιτική καθοδήγηση της ανάπτυξης των στρατιωτικών δυνάμεων, λαμβάνοντας υπόψη το χαρακτήρα των κρίσεων στις οποίες η Ένωση προτίθεται να επέμβει. Στο πλαίσιο της ανάπτυξης των στρατιωτικών δυνάμεων, η ΕΠΑ λαμβάνει τη γνώμη της Στρατιωτικής Επιτροπής, η οποία επικουρείται από το Ευρωπαϊκό Στρατιωτικό Επιτελείο.

(β) Αποτελεί το όργανο του Συμβουλίου που χειρίζεται καταστάσεις κρίσης και εξετάζει όλες τις εναλλακτικές λύσεις για την αντίδραση της Ένωσης, στο ενιαίο θεσμικό πλαίσιο και με την επιφύλαξη των διαδικασιών αποφάσεων και εφαρμογής του κάθε πυλώνα,

(γ) Απευθύνει οδηγίες στη Στρατιωτική Επιτροπή, η οποία από την πλευρά της απευθύνει γνώμες και συστάσεις. Ο Πρόεδρος της Στρατιωτικής Επιτροπής, ο οποίος εξασφαλίζει την επαφή με το Ευρωπαϊκό Στρατιωτικό Επιτελείο, συμμετέχει, όταν παρίσταται ανάγκη, στις συνεδριάσεις της ΕΠΑ.

γ. **Στρατιωτική Επιτροπή:** Συγκροτείται από τους Αρχηγούς των Γενικών Επιτελείων Εθνικής Άμυνας, εκπροσωπούμενους από τους στρατιωτικούς αντιπροσώπους τους. Η Στρατιωτική Επιτροπή είναι το ανώτατο στρατιωτικό όργανο που λειτουργεί στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ. Οι αρμοδιότητες της συνίστανται στην παροχή στρατιωτικών συμβουλών καθώς και στην υποβολή συστάσεων στην ΕΠΑ για όλα τα στρατιωτικά θέματα. Σε περιπτώσεις διαχείρισης κρίσεων, η Στρατιωτική Επιτροπή, κατόπιν αίτησης της ΕΠΑ, απευθύνει προκαταρκτικές οδηγίες προς το Γενικό Διευθυντή του Στρατιωτικού Επιτελείου να εκπονήσει και να υποβάλει στρατηγικές στρατιωτικές εναλλακτικές λύσεις. Τέλος, κατά τη διάρκεια μιας επιχείρησης, η Στρατιωτική Επιτροπή παρακολουθεί την ομαλή εκτέλεση των στρατιωτικών δράσεων που διενεργούνται με την ευθύνη και υπό την εποπτεία των επικεφαλής των επιχειρήσεων (Απόφαση 2001/79).

δ. **Στρατιωτικό Επιτελείο.** Το Στρατιωτικό Επιτελείο λειτουργεί υπό τη στρατιωτική καθοδήγηση της Στρατιωτικής Επιτροπής. Διευθύνεται από το Γενικό Διευθυντή του και αποτελείται από προσωπικό που είναι αποσπασμένο από τα κράτη-μέλη και το οποίο ενεργεί με διεθνή ιδιότητα. Καταρτίζει σχέδια και προβαίνει σε εκτιμήσεις. Τέλος, διαθέτει, τρεις κύριες επιχειρησιακές λειτουργίες:

- (1) Έγκαιρη προειδοποίηση
- (2) Εκτίμηση της κατάστασης και
- (3) Στρατηγική σχεδίαση (Απόφαση 2001/80).

ε. **Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (ΕΟΑ).** Δημιουργήθηκε το 2004. Ιδρύθηκε κατόπιν απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου κατά τη Σύνοδο της Θεσσαλονίκης (19 Ιουνίου 2003). Το Σχέδιο Κοινής Δράσης, το οποίο διέπει τη λειτουργία του, εγκρίθηκε στις 12 Ιουλίου του 2004. Οι κύριοι τομείς δραστηριότητας/στόχοι είναι οι εξής:

(1) Η ανάπτυξη αμυντικών δυνατοτήτων στον τομέα της διαχείρισης κρίσεων.

(2) Η προαγωγή και ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών.

(3) Η ενίσχυση και δημιουργία διεθνώς ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αγοράς αμυντικού εξοπλισμού και

(4) Η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της ευρωπαϊκής έρευνας και τεχνολογίας στον τομέα της άμυνας¹⁸.

(5) Προσδιορίζει τις επιχειρησιακές ανάγκες, προωθεί μέτρα για την ικανοποίησή τους, συμβάλλει στον προσδιορισμό και, ενδεχομένως, στην υλοποίηση κάθε μέτρου πρόσφορου για την ενίσχυση της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης του αμυντικού τομέα, συμμετέχει στον προσδιορισμό ευρωπαϊκής πολιτικής δυνατοτήτων και εξοπλισμών και επικουρεί το Συμβούλιο στην αξιολόγηση της βελτίωσης των στρατιωτικών δυνατοτήτων.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΥΠΟΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΚΠΑΑ

Ευρωπαϊκή Ακαδημία Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΑΑΑ). Είναι ένα ανθρώπινο δίκτυο που ασχολείται με θέματα κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας της Ε.Ε. (Κοινή Δράση 2008/550). Η εν λόγω Ακαδημία παρέχει εκπαίδευση σε επίπεδο στρατηγικό, στον τομέα της ΚΠΑΑ και προωθεί την κοινή κατανόηση της ΚΠΑΑ μεταξύ του πολιτικού και στρατιωτικού προσωπικού.

Η Πολιτική Σχεδίαση και Δυνατότητα Διεξαγωγής (Civilian Planning and Conduct Capability). Αποτελεί μέρος της Γραμματείας του Συμβουλίου και είναι η μόνιμη δομή αρμόδια για την αυτόνομη επιχειρησιακή διεξαγωγή των πολιτικών αποστολών της ΚΠΑΑ. Υπό τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική διεύθυνση της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας και τη γενική εξουσία του Υπατου Εκπροσώπου, η CPCC διασφαλίζει τον αποτελεσματικό σχεδιασμό και τη διεξαγωγή των πολιτικών (μη –στρατιωτικών) επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσης, καθώς και την ορθή εφαρμογή των σχετικών σκοπών. Επίσης, παρέχει βοήθεια στην Προεδρία

---

¹⁸Παρίσης Ι. «Εξωτερική πολιτική και ασφάλεια στο Σύνταγμα της Ευρώπης» Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων Αθήνα 2005, σ. 55-76.

και τα σχετικά όργανα της Ε.Ε., με τη διεύθυνση, το συντονισμό, την παροχή συμβουλών, την υποστήριξη, την εποπτεία και την αναθεώρηση των πολιτικών επιχειρήσεων εργαζόμενη σε στενή συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η Διεύθυνση Σχεδίων Διαχείρισης Κρίσεων (Crisis Management Planning Directorate-CMPD). Αποτελεί μέρος της ΕΥΕΔ και είναι υπεύθυνη για τη σχεδίαση πολιτικο-στρατηγικού επιπέδου όλων των πολιτικών και στρατιωτικών αποστολών της ΚΠΑΑ καθώς και για την υποστήριξη όλων των πτυχών που συνδέονται με την ΚΠΑΑ.

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΕ

Η κύρια προστιθέμενη αξία της ΕΕ στην διαχείριση κρίσεων είναι η ικανότητά της να κινητοποιεί διάφορα όργανα όπως το νομικό σύστημα, αστυνομία, οικονομικό σύστημα, ανάπτυξη κλπ. προκειμένου να διασφαλίσει την συνέχεια της ευρωπαϊκής δράσης σε μία κρίση. Ο συνδυασμός των στρατιωτικών και πολιτικών δυνατοτήτων καθώς και των διαθέσιμων πόρων καταλήγουν σε μια συνεκτική και πλήρη προσέγγιση.

Η Επιτροπή Μόνιμων Αντιπροσώπων (Permanent Representatives Committee-COREPER) προετοιμάζει τις εργασίες του Συμβουλίου για όλα τα θέματα ενώ η ΕΠΑ ασχολείται με τα θέματα πολιτικής και ασφαλείας. Η ΕΠΑ (Political and Security Committee-PSC) έχει στη διάθεσή της ορισμένα όργανα εργασίας: Την Πολιτικοστρατιωτική Ομάδα (Political Military Group-PMG) που παρέχει πολιτικές/στρατιωτικές συμβουλές και την Επιτροπή Πολιτικών Πτυχών (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management-CIVCOM) που παρέχει συμβουλές για πολιτικές αποστολές. Επίσης την Στρατιωτική Επιτροπή (European Union Military Committee- EUMC) που παρέχει στρατιωτικές συμβουλές. Με την συνθήκη της Λισαβόνας όλα τα όργανα αυτά προεδρεύονται από την Ύπατη εκπρόσωπο ενώ παλιότερα αυτό γινόταν από τις εναλλασσόμενες προεδρίες.

Η διαδικασία σχεδιασμού ξεκινά όταν η ΕΠΑ (PSC) εκτιμήσει ότι μια ευρωπαϊκή απάντηση σε μια κρίση είναι αναγκαία. Το Στρατιωτικό Επιτελείο (EUMS) συνεισφέρει στην ανάπτυξη του Σχεδίου Διαχείρισης Κρίσεων (Crisis management Concept-CMC) που γίνεται από τη Διεύθυνση Σχεδίων Διαχείρισης Κρίσεων (Crisis Management Planning Directorate-CMPD). Επίσης προετοιμάζει την στρατιωτική συμβουλή στο Σχέδιο Διαχείρισης Κρίσεων. Η Στρατιωτική Επιτροπή εγκρίνει την στρατιωτική συμβουλή του Σχεδίου Διαχείρισης Κρίσεων και την προωθεί στην ΕΠΑ η οποία την αξιολογεί και την προωθεί στο Συμβούλιο στο οποίο προτείνει και τις πιθανές ενέργειες της ΕΕ για την διευθέτηση της κρίσης.

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ (CMC)

CMC : Παρέχει την ολοκληρωμένη ιδέα της ΕΕ σε σχέση με την αντιμετώπιση της κρίσης η οποία εμπεριέχει πλήθος στρατηγικών επιλογών.

- Αναλύει την συνολική/γενική κατάσταση
- Δηλώνει το πολυπκό ενδιαφέρον της ΕΕ
- Θέτει ΑΝΣΚ και τελικό στόχο
- Περιλαμβάνει εκτίμηση κινδύνου
- Περιγράφει επιλογές για μια συνολική ΕΕ απάντηση
- Αξιολογεί τις επιλογές (αποτελεσματικότητα/ κόστος/ κίνδυνος/ δυνατότητα υλοποίησης)
- Προτείνει την βέλπστη επιλογή
- Συσπίνει την γνώμη της PSC στο Συμβούλιο

Το Συμβούλιο εγκρίνει το CMC και ζητά την ανάπτυξη στρατηγικών επιλογών. Η ΕΠΑ ζητά από την Στρατιωτική Επιτροπή να εκδώσει Στρατιωτικές Στρατηγικές Επιλογές (Military Strategic Options-MSO). Η Στρατιωτική Επιτροπή το αναθέτει στο Στρατιωτικό Επιτελείο το οποίο αναπτύσσει και κατηγοριοποιεί τις

MSO. Η Στρατιωτική Επιτροπή προωθεί στην ΕΠΑ τις MSO μαζί με την στρατιωτική της συμβουλή και την αξιολόγησή της [περιλαμβάνεται δομή Διοίκησης και Ελέγχου (C2), προτάσεις για Επιχειρησιακό Διοικητή (OpCdr), Επιχειρησιακό Στρατηγείο (OHQ), Τακτικό Διοικητή (FCdr), Τακτικό Στρατηγείο (FHQ) και απαιτήσεις δυνάμεων]. Η ΕΠΑ αξιολογεί τις MSOs (και άλλες στρατηγικές επιλογές πχ. Αστυνομικές) και προτείνει μια από αυτές για επιλογή από το Συμβούλιο. Το Συμβούλιο αποφασίζει για τους αντικειμενικούς σκοπούς (ΑΝΣΚ) της αποστολής και στην απόφαση του εμπεριέχεται εάν η επιχείρηση θα χρησιμοποιήσει μέσα και δυνατότητες του NATO ή θα βασιστεί αποκλειστικά στις δυνατότητες της ΕΕ και των κρατών μελών. Επίσης αποφασίζεται εάν θα προσκληθούν τρίτες χώρες για να συνεισφέρουν στην επιχείρηση.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ (MSO)

Οι MSO περιγράφουν τις στρατιωτικές επιλογές για να επιτευχθούν:

- >Οι ΑΝΣΚ της ΕΕ
  - >Η επιθυμητή Τελική Κατάσταση
  - >Η Στρατηγική Εξόδου
- Περιλαμβάνουν:
- >Ευρεία Επιλογή Τρόπων Ενεργείας
  - >Τους Απαραίτητους Πόρους
  - >Πιθανούς Περιορισμούς
  - >Εκτίμηση Δυνατότητας Υλοποίησης και Κίνδυνοι για κάθε επιλογή
  - >C² Δομές για κάθε επιλογή περιλαμβανομένων προτάσεων για OpCdr / OHQ / FCdr / FHQ
  - >Απαιτούμενες Στρατιωτικές Δυνατότητες

Το Συμβούλιο αναθέτει στην ΕΠΑ την έναρξη της επιχειρησιακής σχεδίασης. Η ΕΠΑ εκδίδει περαιτέρω οδηγίες στην Στρατιωτική Επιτροπή. Η Στρατιωτική Επιτροπή αναθέτει στο Στρατιωτικό Επιτελείο την σύνταξη της Αρχικής Στρατιωτικής Οδηγίας (Initiating Military Directive-IMD) στον Επιχειρησιακό Διοικητή (OpCdr). Αυτή συμφωνείται από την ΕΠΑ. Στη συνέχεια ο Επιχειρησιακός Διοικητής προετοιμάζει την Ιδέα Ενεργείας (Concept of Operations-CONOPS) το οποίο εγκρίνεται τελικώς από το Συμβούλιο και στη συνέχεια προετοιμάζει το Σχέδιο Επιχειρήσεων (Operation Plan-OPLAN) του οποίου η έγκριση ακολουθείται από την έναρξη της επιχείρησης όταν όλες οι προϋποθέσεις έχουν επιτευχθεί και ειδικώς η συνεισφορά των απαραίτητων δυνάμεων από τα κράτη-μέλη ή τα προσκληθέντα κράτη. Μετά την έναρξη της επιχείρησης η ΕΠΑ σε τακτά χρονικά διαστήματα εκτιμά το εάν η επιχείρηση θα πρέπει να επικεντρωθεί σε κάποια άλλη πτυχή καθώς και το πότε θα τερματιστεί.

ΑΡΧΙΚΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΟΔΗΓΙΑ (IMD)

Στη Βάση των επιλεγέντων Στρατηγικών Στρατιωτικών επιλογών η **IMD**:

- > Περιγράφει ξεκάθαρα τους πολιτικούς/στρατιωτικούς ΑΝΣΚ
- > Περιγράφει επακριβώς τα δεδομένα της στρατιωτικής επιχείρησης
- > Υπογραμμίζει πολιτικούς περιορισμούς και παραδοχές για την σύνταξη των:
  - ✓ Ιδέα Ενέργειας
  - ✓ Σχεδίου Επιχειρήσεων
  - ✓ Αναγκών σε Μέσα και Υλικά
  - ✓ Κανόνων Εμπλοκής
- > Αποσαφηνίζει τα κριτήρια επιτυχίας
- > Περιγράφει τις Δευτερεύουσες Στρατιωτικές αποστολές

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ»: ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ BREXIT ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΚΠΑΑ

Η ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΣΗ ΤΗΣ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΠΑΑ

Η ΚΠΑΑ ξεκίνησε μετά τη σύνοδο του Σαν Μαλό που υπογράφηκε από τους ηγέτες της Μ. Βρετανίας και της Γαλλίας, τον Δεκέμβριο του 1998. Λόγω του μεγέθους των ενόπλων δυνάμεών της, της αμυντικής της βιομηχανίας και της εμπειρίας σε πολεμικές αναμετρήσεις υψηλής έντασης, η Μ. Βρετανία, χωρίς αμφιβολία έπαιξε ηγετικό πολιτικό ρόλο στη δημιουργία της ΚΠΑΑ. Διατηρώντας παράλληλα σαφείς «κόκκινες γραμμές» που σχετίζονταν με την αποφυγή επικάλυψης του επιχειρησιακού σχεδιασμού και των δομών διοίκησης του ΝΑΤΟ, η Μ. Βρετανία επένδυσε σημαντικό πολιτικό κεφάλαιο και πόρους στην ανάπτυξη μιας αυτόνομης στρατιωτικής ικανότητας της ΕΕ, ιδίως με την ενεργό υποστήριξη της δημιουργίας του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας το 2004¹⁹. Η βρετανική συμμετοχή στις επιχειρήσεις της ΚΠΑΑ ήταν ιδιαίτερα σημαντική κατά τις αρχικές αποστολές στην ΠΓΔΜ (Επιχείρηση Concordia) και στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (EUFOR Althea) και αργότερα, κατά τη διάρκεια των ναυτικών επιχειρήσεων της ΕΕ στο Κέρας της Αφρικής εναντίον της πειρατείας (EUNAVFOR Atalanta), για την οποία το Ηνωμένο Βασίλειο εξακολουθεί να παρέχει το επιχειρησιακό στρατηγείο στο Νόρθγουντ.

Παρ' όλα αυτά, η Μ. Βρετανία είχε αρχίσει να απομακρύνεται από την ΚΠΑΑ και να μειώνει τη συμβολή της στις επιχειρήσεις της ΕΕ πολύ πριν από το δημοψήφισμα για την συμμετοχή της στην ΕΕ. Έτσι τώρα κατατάσσεται μόλις στην πέμπτη θέση μεταξύ των συνεισφερόντων για στρατιωτικές επιχειρήσεις της ΚΠΑΑ χωρών, μετά τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Γερμανία και την Ισπανία, και στην έβδομη για μη στρατιωτικές αποστολές, μετά τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία, τη Σουηδία, τη Γαλλία και τη Φινλανδία. Συνολικά, η Μ. Βρετανία αναπτύσσει το 4,19% του συνόλου του προσωπικού που παρέχονται από τα κράτη μέλη της

---

¹⁹ Giovanni Faleg, «*The implications of Brexit for the EU's \common Security and Defence Policy*», Centre for European Policy Studies, 26 July 2016

ΕΕ²⁰. Μεταξύ των παραγόντων που προκάλεσε μια αλλαγή στάσης εκ μέρους της Μ. Βρετανίας ήταν η πτώση της κυβέρνησης των «Νέων Εργατικών» και ο σχηματισμός κυβέρνησης συνασπισμού του Ντέιβιντ Κάμερον το 2010, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη εσωτερική απογοήτευση σχετικά με τον αντίκτυπο των επιχειρήσεων μικρής κλίμακας της ΚΠΑΑ στο έδαφος. Οι παράγοντες αυτοί οδήγησαν σε μια σταδιακή αποχώρηση της Μ. Βρετανίας από την ΚΠΑΑ (εξαιρουμένων των επιχειρήσεων στο Κέρας της Αφρικής), σε μια αποφασιστική επιστροφή στο ΝΑΤΟ και σε διμερείς εταιρικές σχέσεις-τη συνθήκη του Λάνκαστερ- με τη Γαλλία το 2010, η οποία επαναβεβαιώθηκε το Νοέμβριο του 2015 . Ως αποτέλεσμα, η Μ. Βρετανία αυτό μπλοκάρει τον απαραίτητο προϋπολογισμό που θα επιτρέψει στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας να λειτουργήσει και αντιτάχθηκε σε κινήσεις προς τη στρατιωτική ολοκλήρωση μέσω της μόνιμη διαρθρωμένης συνεργασίας. Για τους λόγους αυτούς, η Μ. Βρετανία στην πραγματικότητα ήταν ο «ελέφαντας στο δωμάτιο» της ΚΠΑΑ. Ο τρόπος με τον οποίο ο «ελέφαντας» θα αφήσει πραγματικά το δωμάτιο μετά την επίκληση του άρθρου 50 της ΣΕΕ δεν θα είναι καθόλου απλός και συνεπάγεται ένα διαφορετικό σύνολο των επιπτώσεων για την ΚΠΑΑ.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ BREXIT ΣΤΗΝ ΚΠΑΑ

Πρωταρχικά, το Brexit σημαίνει ότι η ΚΠΑΑ θα απολέσει έναν από τους κύριους μετόχους της και έναν παίκτη με δυνατότητα βέτο. Η Μ. Βρετανία και η Γαλλία μαζί αποτελούν περισσότερο από το 40% των δημόσιων αμυντικών στην ΕΕ. Το ύψος των στρατιωτικών δαπανών του Ηνωμένου Βασιλείου ανέρχεται σε 2% του ΑΕΠ, καθιστώντας το ένα από τα πέντε κράτη μέλη της ΕΕ που δαπανούν 2% ή περισσότερο για την άμυνα, μετά την Ελλάδα (2,6%), την Πολωνία (2,2%), τη Γαλλία (2,1%), και ίσο με την Εσθονία (2%)²¹. Το Brexit μπορεί να κάνει τη λήψη αποφάσεων στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ ευκολότερη, ιδιαίτερα διότι η Μ. Βρετανία πάντα ευνοούσε τη δράση από το ΝΑΤΟ παρά από την ΕΕ. Το Brexit επίσης ξεκαθαρίζει μερικές από τις αντιρρήσεις για μεγαλύτερη χρήση της κοινής χρηματοδότησης για την υποστήριξη των αποστολών ΚΠΑΑ. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Ένω-

---

²⁰ UK Government, Stabilisation Unit, Deployee Guide, «*Working in European Union Common Security and Defence Missions*», October 2014

²¹ www.sipri.org/databases/milex, accessed in 20 Nov 2016

ση θα χάσει σίγουρα μερικές από τις διπλωματικές, οικονομικές, στρατιωτικές και ικανότητες συλλογής πληροφοριών χωρίς τη Μ. Βρετανία.

Ένα από τα πλεονεκτήματα της ΚΠΑΑ υπήρξε η διπλωματική της ικανότητα. Μια ενωμένη ευρωπαϊκή φωνή προσδίδει στην Ευρωπαϊκή Ένωση μεγαλύτερη επιρροή στις διεθνείς υποθέσεις²². Μία ΕΕ χωρίς τη Μ. Βρετανία θα φέρει πολύ λιγότερο διπλωματικό βάρος. Η Μ. Βρετανία είναι ένα από τα δύο ευρωπαϊκά μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, ένα από τα τρία μέλη του G-7 και με τη Γαλλία, τη Γερμανία και την Ιταλία διατηρούν δικαίωμα de facto βέτο στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Το Brexit θα μπορούσε επίσης να διαταράξει την επιρροή των ΗΠΑ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κάποιοι συζητούν ακόμα και το ενδεχόμενο κατάρρευσης της παγκόσμιας φιλελεύθερης τάξης, της οποίας η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελούσε διαφήμιση. Τέλος, το Brexit δημιουργεί αμφιβολίες σχετικά με τη σκοπιμότητα της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας που πρόσφατα κυκλοφόρησε.

Το Brexit θα έχει επίσης αντίκτυπο στις δυνατότητες συλλογής πληροφοριών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα απολεστούν σημαντικές δυνατότητες στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Η ανταλλαγή πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν ήδη δυσκίνητη, όπως οι πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις στις Βρυξέλλες κατέδειξαν. Ωστόσο, η προοπτική της μεγαλύτερης ανταλλαγής πληροφοριών στην Ευρώπη, με ή χωρίς τη Μ. Βρετανία παραμένει κακή όσο τα κράτη είναι απρόθυμα να μοιραστούν πληροφορίες. Το Brexit θα τοποθετήσει ένα ακόμα κρίκο σε μία δυνατότητα για την οποία έχουν διατεθεί ανεπαρκείς πόροι. Χωρίς επαρκείς πληροφορίες, θα είναι δύσκολο για την Ευρωπαϊκή Ένωση να οικοδομήσει μια συνεκτική εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας.

Αυτό που παρέχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση την επιρροή της στην εξωτερική πολιτική είναι η οικονομική της ισχύ. Με τη Μ. Βρετανία, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια οικονομική δύναμη, που αντιπροσωπεύει πάνω από το 22% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Η Μ. Βρετανία αντιπροσωπεύει περίπου το 10-11% της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μεγαλύτερος εμπορι-

---

²² Joel Hillison, «Will Brexit unravel the European's Union's Common Foreign and Security Policy?», war on the rocks, 12 September 2016

κός εταίρος του κόσμου και η μεγαλύτερη πηγή άμεσων ξένων επενδύσεων, μεγάλο μέρος αυτών με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Χωρίς τη Μ. Βρετανία, η Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να είναι σημαντική, αλλά όχι στο ίδιο επίπεδο με χώρες όπως οι ΗΠΑ. Ενώ το Brexit θα αποδυναμώσει σίγουρα τη συλλογική οικονομική ισχύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στο Ηνωμένο Βασίλειο. Είναι πιθανό ότι το Ηνωμένο Βασίλειο θα εξαρτάται όλο και περισσότερο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, της οποίας ο πληθυσμός των 440 εκατομμυρίων και ΑΕΠ 15 τρισεκατομμυρίων \$ κοιτά ως νόμο τα 64 εκατομμύρια κατοίκων και 1,8 τρισεκατομμυρίων \$ ΑΕΠ της Μ. Βρετανίας. Επιπλέον, για να αποκτήσει πρόσβαση στην κοινή αγορά, το Ηνωμένο Βασίλειο θα έπρεπε να δεχθεί όλους τους οικονομικούς περιορισμούς στην Ένωση, χωρίς δικαίωμα ψήφου στους κανόνες, σε μία ρύθμιση παρόμοια με αυτή της Νορβηγίας. Στην περίπτωση δε, που η Σκωτία περάσει ένα δεύτερο δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία και διασπαστεί από το Ηνωμένο Βασίλειο, τότε το κόστος θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο.

Ίσως η μεγαλύτερη επίπτωση του Brexit για την ΚΠΑΑ να εστιάζεται στα στρατιωτικά της μέσα. Αναμφίβολα, το Brexit θα έχει μεγάλο αντίκτυπο στην ήδη περιορισμένη στρατιωτική ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ηνωμένο Βασίλειο διατηρεί τον πέμπτο μεγαλύτερο προϋπολογισμό άμυνας στον κόσμο με 56,2 δισεκατομμύρια \$, μετά τη Ρωσία και πριν από την Ινδία και τη Γαλλία. Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι επίσης ένα από τα μόλις δύο πυρηνικά ευρωπαϊκά έθνη. Η Μ. Βρετανία συμβάλλει ουσιαστικά σε επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της Ε.Ε, πληρώνοντας περίπου 15% του κόστους αυτών και παρέχοντας διάφορες άλλες δυνατότητες. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, στη Μ. Βρετανία αντιστοιχεί το 24% των στρατιωτικών δαπανών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περίπου το 7% της ενεργού στρατιωτικής δύναμής της. Παρέχει, επίσης, μεταξύ 50 έως 60% των δυνατοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε πετρελαιοφόρα, διαβιβάσεις, έγκαιρη εναέρια προειδοποίηση και την μεταφορές βαρέων υλικών. Αυτές είναι δυνατότητες τις οποίες η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται για να δράσει χωρίς το NATO ή την υποστήριξη των ΗΠΑ. Δυστυχώς, το Brexit θα επανατοποθετήσει μεγάλο βάρος της ασφάλειας πίσω στις Ηνωμένες Πολιτείες, τη στιγμή ακριβώς που οι ΗΠΑ προσπαθούν να αυξήσουν τις δυνατότητες του άρθρου 5 του NATO προκειμένου να εξασφαλίσουν τους ανατολικούς συμμάχους του NATO και να αποτρέψουν την ρωσική επιθετικότητα.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΚΠΑΑ ΜΕΤΑ ΤΟ BREXIT

Υπό το φως του Brexit, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να επανεκτιμήσει την πρόσφατα αναθεωρημένη (Ιούνιος 2016) Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας, τώρα που το Ηνωμένο Βασίλειο δεν θα είναι πλέον μέλος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει επίσης να επιδιώξει να αναζωογονήσει τις ρυθμίσεις συγκέντρωσης και κοινή χρήσης με σκοπό να είναι σε θέση να παρέχει περισσότερες δυνατότητες από λιγότερους διαθέσιμους πόρους. Στη Σύνοδο Κορυφής της Βαρσοβίας της φετινής χρονιάς, το NATO και η Ευρωπαϊκή Ένωση υπέγραψαν κοινή δήλωση υποσχόμενοι μεγαλύτερη συνεργασία.

Μεμονωμένα μέλη της ΕΕ θα πρέπει επίσης να αυξήσουν τη διμερή συνεργασία μεταξύ τους. Αυτό μπορεί να φαίνεται ότι θα αποδυναμώσει την οργανωτική δύναμη της ΕΕ, αλλά η προκύπτουσα αύξηση του συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών θα συμβάλει πιθανότατα μακροπρόθεσμα θετικά στην όλη προσπάθεια. Λίγο μετά το βρετανικό δημοψήφισμα, η Γερμανία, η Γαλλία και η Ιταλία εξέδωσαν κοινή δήλωση με την οποία επαναβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους στο ευρωπαϊκό εγχείρημα. Αυτή περιελάμβανε την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής άμυνας και την ανάληψη όλων των απαραίτητων δεσμεύσεων για κοινές επιχειρήσεις, στρατιωτική ικανότητα και αμυντική βιομηχανία, αναγνωρίζοντας ότι «η δυνατότητα μιας πραγματικής Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας δεν έχει χρησιμοποιηθεί πλήρως». Η Γαλλία και η Γερμανία στη συνέχεια έδωσαν μια περαιτέρω συντονισμένη ώθηση για στενότερη αμυντική συνεργασία της ΕΕ μέσω ενός εγγράφου θέσεων έξι σελίδων που κυκλοφόρησε πριν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μπρατισλάβας, το Σεπτέμβριο του 2016, το οποίο κατεδείκνυε την ανάγκη νέων στρατιωτικών αρχηγείων, την κοινή χρήση στρατιωτικών μέσων καθώς και άλλες προτάσεις για την ενίσχυση της ΚΠΑΑ στο γενικό πλαίσιο της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας. Η πρόταση αυτή υποστηρίχθηκε από την Ιταλία και την Ισπανία, σε επιστολή που απεστάλη στους υπουργούς Άμυνας της ΕΕ στις 11 Οκτωβρίου. Παρά το γεγονός ότι οι πρακτικές συνέπειες αυτών των προτάσεων είναι ακόμα ασαφείς, οι πρωτοβουλίες αυτές καταδεικνύουν την επιθυμία από ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ να κινηθούν προς μία βαθύτερη ολοκλήρωση της ΚΠΑΑ.

Μια ισχυρή γαλλο-ιταλο-γερμανική μηχανή φαίνεται να είναι το ασφαλέστερο και πιο βιώσιμο νέο μοντέλο, δεδομένου ότι θα διαθέτει τα απαραίτητα στοιχεία (στρατιωτικές δυνατότητες, πολιτικό βάρος) να πείσει άλλα κράτη μέλη να ακολουθήσουν²³. Ενώ η Γαλλία και η Ιταλία έχουν υπάρξει ανέκαθεν ενεργές στην προώθηση της ΚΠΑΑ, η Γερμανία είναι ένας νέος εταίρος. Μία πιο ενεργή γερμανική ηγεσία σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας εξελίσσει τη Γερμανία από το να είναι μια πολιτική δύναμη στο να αναλάβει μεγαλύτερες ευθύνες στη διεθνή ασφάλεια. Αυτό περιλαμβάνει τη συμμετοχή σε στρατιωτικές επιχειρήσεις, όπως ορίζεται στη νέα Λευκή Βίβλο για την γερμανική πολιτική ασφάλειας που κυκλοφόρησε τον Ιούλιο του 2016. Από αυτή την αλλαγή στάσης θα μπορούσαν να επωφεληθούν και άλλοι εταίροι στην ΕΕ, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τους περιορισμούς που αντιμετωπίζει η Γερμανία από την αντιπολίτευση στο εσωτερικό για θέματα σχετικά με τη χρήση βίας. Για τους λόγους αυτούς, η γερμανική εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας έχει μετατοπιστεί από την αποξένωση στην εμπλοκή στην ολοκλήρωση της ΚΠΑΑ.

Σε αυτό το πλαίσιο, μια επιτυχημένη διαπραγμάτευση για το Brexit προϋποθέτει μια νέα εταιρική σχέση μεταξύ της ΕΕ και της ΚΠΑΑ και αντίστοιχα της Μ. Βρετανίας ως τρίτο μέλος. Ένα σταθερό Ηνωμένο Βασίλειο είναι ένα θεμελιώδες μέρος της αρχιτεκτονικής ασφάλειας της Ευρώπης, ακόμη και αν αυτό ετοιμάζεται να εξέλθει της ΕΕ. Όποια και αν είναι η νομική συμφωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο θα πρέπει να είναι σε θέση να συμβάλλει στις επιχειρήσεις ΚΠΑΑ ή να έχει πρόσβαση στην αμυντική αγορά ως τρίτος, ακόμα και αν δεν συμμετέχει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στις Βρυξέλλες. Μια οικονομικά αδύναμη ή πολιτικά κατακερματισμένη Μ. Βρετανία θα αποτελεί μια σημαντική εστία ανησυχίας τόσο για την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το Brexit θα πρέπει να θεωρηθεί ως ευκαιρία για τη βελτίωση της Συμφωνίας Συμμετοχής Πλαίσιο μεταξύ της ΕΕ και των βασικών εξωτερικών συνεργατών για τις αποστολές και επιχειρήσεις ΚΠΑΑ, η οποία αποτελεί το μέσο για την ενίσχυση της νομιμότητας του διεθνούς ρόλου ασφάλειας της ΕΕ. Προνομιακές μορφές συνεργασίας με το Ηνωμένο Βασίλειο θα πρέπει επομένως, να τεθούν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

---

²³ Giovanni Faleg, «CSDP after Brexit: a narrow window of opportunity», βλ. www.europeanleadershipnetwork.org, accessed in 14 December 2016

Η απουσία του Ηνωμένου Βασιλείου από τις δομές λήψης αποφάσεων στις Βρυξέλλες, παρέχει πλέον στα κράτη μέλη της ΕΕ μία μοναδική ευκαιρία για να κάνουν τολμηρά βήματα προς την κατεύθυνση μεγαλύτερης υλοποίησης της ΚΠΑΑ, βάσει των συστάσεων της Παγκόσμιας Στρατηγικής της ΕΕ. Η Παγκόσμια Στρατηγική, που κυκλοφόρησε λίγες μόνο μέρες μετά την ψηφοφορία για το Brexit, κατέστησε σαφές ότι η ΕΕ πρέπει να είναι στρατηγικά ανεξάρτητη, να τροποποιήσει το επίπεδο αντιμετώπισης των εξωτερικών κρίσεων, να προωθήσει την προσαρμοστικότητα και να σχηματοποιήσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση. Ωστόσο, το να μετατρέψει αυτές τις τολμηρές προτάσεις σε πρακτικά μέτρα δεν θα είναι εύκολο. Οι προτάσεις που τελούν υπό επεξεργασία στο σχέδιο εφαρμογής της ασφάλειας και της άμυνας καλύπτουν σχεδόν όλες τις πτυχές της συνεργασίας, από τον αμυντικό σχεδιασμό μέχρι τη δημιουργία ικανοτήτων. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν: τη χρήση της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας, όπως θεσπίστηκε με τη Συνθήκη της Λισαβόνας, τη δημιουργία ενός μόνιμου στρατιωτικού και πολιτικού αρχηγείου στις Βρυξέλλες για τη διεξαγωγή αυτόνομων επιχειρήσεων της ΕΕ, την ενίσχυση των Σχηματισμών μάχης της ΕΕ και του Eurocorps καθώς και νέους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς. Το Brexit έχει καταστήσει ευκολότερο για τα κράτη μέλη της ΕΕ το να βρουν μία νέα συναίνεση σχετικά με τις απαιτούμενες πολιτικές μεταρρυθμίσεις. Ωστόσο, η κρίσιμη δοκιμασία θα είναι να συμφωνήσουν σε σαφείς πολιτικές δεσμεύσεις τις οποίες θα μετατρέψουν σε συγκεκριμένα μέτρα για μία πιο ενωμένη ευρωπαϊκή άμυνα. Αυτό πρέπει να γίνει γρήγορα: Οι εξωτερικές απειλές εντείνονται, πολλαπλασιάζονται και διαφοροποιούνται και η πολιτική στο εσωτερικό της ΕΕ γίνεται όλο και πιο ευάλωτη σε λαϊκιστικές δυνάμεις και αντιευρωπαϊκά αισθήματα. Το παράθυρο ευκαιρίας για την ΚΠΑΑ δεν θα είναι ανοιχτό για πάντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ε»: ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΝΑΤΟ –ΕΕ

Η ΔΕΕ, που είχε αρχίσει να επαναδραστηριοποιείται ήδη από το 1984, αναδείχτηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ σε συστατικό στοιχείο της άμυνας για την Ε.Ε. Από της πλευρά της, η ΔΕΕ αποτέλεσε ταυτόχρονα το σύνδεσμο ανάμεσα στην Ε.Ε. και στο ΝΑΤΟ, ιδιαίτερα στο πλαίσιο του σχεδίου της Ευρωπαϊκής Ταυτότητας Ασφάλειας και Άμυνας. Ωστόσο, για να μην υπάρξει η προοπτική δύο διακριτών στρατιωτικών δομών, δηλαδή του ΝΑΤΟ και μιας αμιγούς ευρωπαϊκής δομής, συμφωνήθηκε, στα Συμβούλια του ΝΑΤΟ στο Βερολίνο και στις Βρυξέλλες το 1996, η Ατλαντική Συμμαχία να διευκολύνει την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ταυτότητας Άμυνας και Ασφάλειας (ESDI), χωρίς ωστόσο αυτή να είναι εντελώς ανεξάρτητη από το ΝΑΤΟ. Η ESDI θα αναπτυσσόταν εντός του ΝΑΤΟ, με δυνατότητα άντλησης πόρων «διαχωρίσιμων, αλλά όχι ξεχωριστών». Με άλλα λόγια, οι μελλοντικές ευρωπαϊκές ειρηνευτικές επιχειρήσεις θα μπορούσαν να στηρίζονται στις δομές, στον εξοπλισμό και στη διοικητική υποστήριξη του ΝΑΤΟ.

Οι Συμφωνίες του Βερολίνου και των Βρυξελλών του 1996 επέτρεψαν στη ΔΕΕ να καταστεί για πρώτη φορά στρατιωτικά αποτελεσματικός οργανισμός, έστω και για την ανάληψη και εκτέλεση περιορισμένων στρατιωτικών καθηκόντων. Από την άλλη πλευρά, επαναβεβαίωσαν το διατλαντικό δεσμό, ενώ επίσης διασφαλίστηκε η «πρωτοκαθεδρία» του ΝΑΤΟ ως κατεξοχήν αμυντικού οργανισμού για την ευρωπαϊκή ήπειρο.

Η συνεργασία ΕΕ-ΝΑΤΟ στη στρατιωτική διαχείριση κρίσεων διέπεται από τις αρχές του σεβασμού του διαφορετικού χαρακτήρα των δύο οργανισμών και της αυτονομίας εκάστου στη λήψη αποφάσεων. Η ΕΕ έχει τη δυνατότητα διεξαγωγής στρατιωτικών επιχειρήσεων είτε αυτοδύναμα είτε με προσφυγή σε νατοϊκά μέσα και δυνατότητες η οποία έχει συμφωνηθεί με πλέγμα διευθετήσεων μεταξύ των δύο οργανισμών²⁴.

Τον βασικό πυρήνα της συνεργασίας Ε.Ε.-ΝΑΤΟ, στον τομέα της στρατιωτικής διαχείρισης των κρίσεων, αποτελεί η λεγόμενη «Berlin Plus Agenda» (Απρί-

---

²⁴ <http://www2.mfa.gr/www.mfa.gr/elGR/European+Policy/> ΚΕΠΠΑ/ΚΠΑΑ/Συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς/, accessed in 15 November 2015

λιος 1999) και περιλαμβάνει τέσσερα ζητήματα, που πρέπει να ρυθμίζονται, προκειμένου να είναι δυνατή η πρόσβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα μέσα του NATO. Αυτά είναι:

- α. Πρόσβαση της Ε.Ε. στις δυνατότητες σχεδιασμού του NATO
- β. Διάθεση στην Ε.Ε. προεπιλεγμένων μέσων του NATO
- γ. Προσδιορισμός εναλλακτικών δυνατοτήτων ευρωπαϊκής διοίκησης για επιχειρήσεις της Ε.Ε.
- δ. Τέλος, προσαρμογή του συστήματος αμυντικού σχεδιασμού του NATO, ώστε να εξυπηρετεί τη διάθεση δυνάμεων σε ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

Όσον αφορά τις αρχές που θα διέπουν τις διαβουλεύσεις με το NATO σχετικά με στρατιωτικά θέματα και τις λεπτομέρειες εφαρμογής, το Συμβούλιο συνέστησε να προτείνει η ΕΕ στο NATO τη σύσταση τεσσάρων ad hoc Ομάδων μεταξύ της ΕΕ και του NATO για την εξέταση των ακόλουθων θεμάτων: θέματα ασφαλείας, στόχοι δυναμικού, λεπτομέρειες που επιτρέπουν πρόσβαση της ΕΕ σε μέσα και δυνατότητες του NATO, και καθορισμός μόνιμων ρυθμίσεων για τις διαβουλεύσεις μεταξύ ΕΕ και NATO. Ειδικότερα:

- α. Ασφάλεια
Οι προσπάθειες της ΕΕ για την ολοκλήρωση των οικείων ρυθμίσεων στον τομέα της ασφάλειας (φυσική και προσωπική ασφάλεια και εργασίες για μια συμφωνία περί ασφάλειας της ΕΕ) συνιστούν απόλυτη προτεραιότητα. Στη βάση αυτή η Ένωση θα πρέπει να αναπτύξει διάλογο με το NATO για να καταρτίσει ρυθμίσεις στον τομέα της ασφάλειας μεταξύ των δύο Οργανισμών. Οι εν λόγω συζητήσεις θα πρέπει να καταλήξουν σε συμφωνία, η οποία να διέπει μεταξύ άλλων την ανταλλαγή πληροφοριών και την πρόσβαση εντεταλμένων υπαλλήλων της ΕΕ και των κρατών μελών της στις δομές προγραμματισμού του NATO.
- β. Καθορισμός στόχων όσον αφορά το δυναμικό
Προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι «οι στόχοι αυτοί και οι στόχοι που απορρέουν από την Πρωτοβουλία Αμυντικών Δυνατοτήτων (DCI) του NATO θα αλληλοενισχύονται», θα χρειαστεί να θεσπιστούν οι λεπτομέρειες διαβούλευσης για τα θέματα αυτά. Οι εν λόγω διατάξεις θα πρέπει να επιτρέψουν στην ΕΕ να βασίζεται, ανάλογα με τις ανάγκες, στη στρατιωτική τεχνογνωσία του NATO, ενώσω η ΕΕ καταρτίζει τον πρωταρχικό της στόχο με βάση τις συμβολές των κρατών μελών. Αφού καταρτίσει τον πρωταρχικό στόχο και τους στόχους όσον αφορά το

δυναμικό, η ΕΕ, όπως συμφωνήθηκε στο Ελσίνκι, θα εκπονήσει μέθοδο διαβούλευσης μέσω της οποίας θα είναι δυνατόν να επιτυγχάνονται και να διατηρούνται οι στόχοι αυτοί, και μέσω της οποίας κάθε κράτος μέλος θα μπορεί να καθορίζει την εθνική του συμβολή που θα αντικατοπτρίζει την πολιτική βούληση και προσήλωση του στους στόχους αυτούς. Θα προβλέπεται δε τακτική εξέταση της σχετικής προόδου. Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα χρησιμοποιούν τις υφιστάμενες διαδικασίες αμυντικού προγραμματισμού, συμπεριλαμβανομένων, ανάλογα με την περίπτωση, εκείνων που είναι διαθέσιμες στο NATO και τη διαδικασία προγραμματισμού και εξέτασης του προγράμματος «Σύμπραξη για την Ειρήνη» (Partnership for Peace).

γ. Ρυθμίσεις για την πρόσβαση της ΕΕ στα μέσα και τις δυνατότητες του NATO

Για να χρησιμοποιηθούν μέσα του NATO, είναι σημαντικό να σημειωθεί πρόοδος στον από κοινού καθορισμό του τρόπου με τον οποίο θα εφαρμοστεί αυτό στην πράξη προκειμένου να καταρτιστεί συμφωνία. Η συμφωνία αυτή θα πρέπει να είναι έτοιμη όταν η ΕΕ καταστεί επιχειρησιακή. Για να γίνει αυτό, η ΕΕ προσβλέπει στην επίτευξη ουσιαστικής προόδου στο πλαίσιο του NATO.

δ. Κατάρτιση μόνιμων ρυθμίσεων

Καθορισμός της φύσεως των μόνιμων ρυθμίσεων που θα διέπουν τις σχέσεις μεταξύ ΕΕ και NATO.

Το άρθρο 42 (ΣΕΕ) τονίζει ότι η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας δεν θίγει την ιδιαιτερότητα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών, σέβεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν για ορισμένα κράτη μέλη από το Βορειοατλαντικό Σύμφωνο (NATO) και συμβιβάζεται με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας που διαμορφώνεται μέσα στο πλαίσιο αυτό. Για τα κράτη μέλη που αφορά, αυτό σημαίνει ότι οι δράσεις που αναλαμβάνουν και οι αποφάσεις που λαμβάνουν στο πλαίσιο της στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων της ΕΕ είναι πάντα σύμφωνες με όλες τις υποχρεώσεις που υπέχουν ως σύμμαχοι του NATO.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν συμφωνήσει να διεξάγουν μόνιμες και συνεχείς διαβουλεύσεις με τους ευρωπαϊούς συμμάχους που δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες να καλύπτουν το πλήρες φάσμα θεμάτων ασφάλειας, άμυνας και διαχείρισης κρίσεων. Σε περίπτωση επιχείρησης υπό την ηγεσία της

ΕΕ κατά την οποία χρησιμοποιούνται μέσα και δυναμικό του ΝΑΤΟ, οι ευρωπαίοι σύμμαχοι που δεν είναι μέλη της ΕΕ θα συμμετέχουν στην επιχείρηση, εφόσον το επιθυμούν, και επίσης θα συμμετέχουν στη σχεδίαση και την προετοιμασία της επιχείρησης σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ. Σε περίπτωση επιχείρησης υπό την ηγεσία της ΕΕ που δεν κάνει χρήση των μέσων και του δυναμικού του ΝΑΤΟ, οι ευρωπαίοι σύμμαχοι που δεν είναι μέλη της ΕΕ καλούνται να συμμετάσχουν, βάσει απόφασης του Συμβουλίου. Πράγματι, μια συμφωνία-πλαίσιο ορίζει τους όρους της συμμετοχής των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σε επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων της Ε.Ε.

Η Ε.Ε. είναι αποφασιστικής σημασίας εταίρος του ΝΑΤΟ, λόγω του συγκεκριμένου συνδυασμού των διαθέσιμων μέσων της: μη στρατιωτικές επιχειρήσεις, κυρώσεις, ανθρωπιστική βοήθεια, αναπτυξιακή και εμπορική πολιτική και πολιτικός διάλογος .

Τόσο το ΝΑΤΟ όσο και η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να επικεντρωθούν στην ενίσχυση των βασικών ικανοτήτων τους, στη βελτίωση της διαλειτουργικότητάς τους και στο συντονισμό των δογμάτων, του σχεδιασμού, των τεχνολογιών, του εξοπλισμού και των μεθόδων εκπαίδευσής τους.

Η αμοιβαία πρόκληση για την Ε.Ε. και το ΝΑΤΟ είναι η αξιοποίηση των ίδιων εθνικών πόρων αναφορικά με το προσωπικό και τις ικανότητες. Τόσο η Ε.Ε. όσο και το ΝΑΤΟ πρέπει να εγγραφούν ότι αυτοί οι περιορισμένοι πόροι διατίθενται στις καταλληλότερες δυνατότητες για την αντιμετώπιση των σημερινών δύσκολων προκλήσεων, αποφεύγοντας την επικάλυψη έργου και προωθώντας τη συνοχή.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΤΟ

Υπάρχει μεγάλη επικάλυψη στις ατζέντες του ΝΑΤΟ και της ΕΕ. Το νέο στρατηγικό πλάνο του ΝΑΤΟ μέχρι το 2011, προωθούσε την επίτευξη τριών πολιτικών στόχων από τους οποίους θα μπορούσε να επωφεληθεί και η ΕΕ. Πρωταρ-

χικά, θα μπορούσε να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη στις σχέσεις με τη Ρωσία προσφέροντάς της μία πιο εποικοδομητική συνεργασία σε θέματα ασφαλείας.

Δευτερευόντως, το NATO θα μπορούσε να αναμιχθεί πιο ενεργά στην «γειτονιά της Ευρώπης» (Συμπεριλαμβανομένης της Β. Αφρικής και της Μέσης Ανατολής) συμπληρώνοντας τις προσπάθειες της ΕΕ στο να ενθαρρύνει τις πολιτικές μεταρρυθμίσεις. Το NATO διαθέτει μεγάλη εμπειρία στο να ενθαρρύνει κράτη να μετασχηματίζουν τις ένοπλες δυνάμεις τους και να επιβάλουν δημοκρατικό έλεγχο σ' αυτές, γεγονός που θα απέβαινε χρήσιμο για κάποιους από τους γείτονες της Ευρώπης. Τέλος, το NATO θα έπρεπε να συνεχίσει να αναπτύσσει τις πολιτικές και επιχειρησιακές συνεργασίες με άλλους διεθνείς οργανισμούς όπως τα Ηνωμένα Έθνη, ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και φυσικά η ΕΕ.

Είναι πολύ δύσκολο να καθοριστεί στο νέο στρατηγικό πλάνο του NATO λεπτομερώς η τακτική για τις μελλοντικές επιχειρήσεις του NATO και η επίπτωση της στην Ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας. Τι θα κάνει το NATO μετά το Αφγανιστάν; Υπάρχουν τουλάχιστον τρεις λόγοι που καθιστούν δύσκολη την πρόβλεψη. Οι στρατηγικές κατευθύνσεις, η υποστήριξη από τους πολίτες και η χρηματοοικονομική κρίση.

Οι παρούσες τάσεις υποδεικνύουν την ολοένα και μικρότερη ενεργοποίηση του NATO στο μέλλον στη γειτονιά της Ευρώπης. Οι ΗΠΑ είναι εξαντλημένες από τους πολέμους στο Ιράκ και το Αφγανιστάν. Επιπρόσθετα, η Ουάσινγκτον επικεντρώνει την προσοχή της στη Νότια και Ανατολική Ασία που παρουσιάζεται ως η περιοχή με τα μεγαλύτερα δυνητικά στρατηγικά προβλήματα στα επόμενα 20 χρόνια. Αυτό καθίσταται προφανές αν παρατηρήσει κάποιος την ραγδαία αύξηση στους αμυντικούς προϋπολογισμούς της Κίνας, Ινδίας, Ιαπωνίας και Νότιας Κορέας σε αντίθεση με τους συνεχώς μειούμενους αντίστοιχους προϋπολογισμούς των Ευρωπαϊκών χωρών. Η γεωγραφική εστίαση των επιχειρήσεων της ΕΕ επιβεβαιώνει αυτή την αναδυόμενη στρατηγική κατεύθυνση. 22 από τις 24 διεξαχθείσες επιχειρήσεις ειρήνης της ΕΕ έλαβαν χώρα στα Βαλκάνια, στον Καύκασο, στη Μέση Ανατολή και την Αφρική.

Η αυξανόμενη εστίαση των ΗΠΑ στην Κίνα και την Ασία, που επιβεβαιώθηκε για άλλη μια φορά το 2015 με την Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας, είναι ένας επιπλέον σημαντικός παράγοντας, που αποτελεί μια διαρθρωτική αλλαγή στη διατλαντική σχέση ασφαλείας²⁵. Όχι όταν πρόκειται για την εδαφική άμυνα: όπως οι ΗΠΑ απέδειξαν στον απόηχο της κρίσης στην Ουκρανία, θα συνεχίσουν να αποτρέπουν και να αμύνονται ενάντια σε κάθε επίθεση που αποσκοπεί στην ίδια την Ευρώπη. Αλλά όταν πρόκειται για κρίσεις σε όλη την Ευρώπη που δεν απειλούν άμεσα έδαφος του NATO ή της ΕΕ, όλο και περισσότερο οι ΗΠΑ προτιμούν τους Ευρωπαίους να αναλάβουν πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση τέτοιων κρίσεων πριν κλιμακωθούν και απαιτήσουν αμερικανική επέμβαση μεγάλης κλίμακας. Όσο καλύτερα οι Ευρωπαίοι διαχειριστούν αυτό το πρόβλημα, τόσο περισσότερο οι ΗΠΑ μπορεί να εστιάσουν το χρόνο και τις προσπάθειές τους σε άλλες στρατηγικές ανησυχίες τους, ιδίως στην Ασία. Πολλοί στην Ευρώπη φαίνεται να έχουν ξεχάσει ότι αυτή υπήρξε πράγματι η αμερικανική πολιτική από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η οποία καταδείχτηκε κατά την έναρξη του εμφυλίου πολέμου στη Γιουγκοσλαβία, και την άρνηση των ΗΠΑ να συμμετάσχουν σε αυτόν, θεωρώντας δικαίως ότι αποτελεί ευρωπαϊκό πρόβλημα.

Αυτό που έχει αλλάξει είναι ότι οι ΗΠΑ δεν επιμένουν πλέον ότι οι Ευρωπαίοι ενεργούν πάντα μέσω του NATO. Η Συμμαχία παραμένει φυσικά ο οργανισμός της επιλογής των ΗΠΑ, διότι εκεί έχουν μια θέση γύρω από το τραπέζι, και μέσα από αυτή την εισφορά τους στην άμυνα της Ευρώπης. Αλλά αυτό που μετράει περισσότερο στην Ουάσιγκτον είναι ότι οι Ευρωπαίοι ενεργούν όταν είναι απαραίτητο να δράσουν, ανεξάρτητα από τη σημαία υπό την οποία έχει αναληφθεί οποιαδήποτε συγκεκριμένη δράση. Ως εκ τούτου, οι ΗΠΑ έχουν γίνει αρκετά υποστηρικτικές της στρατηγικής λήψης αποφάσεων της ΕΕ, και αυτό αυξάνει τις πιθανότητες ότι οι Ευρωπαίοι θα δράσουν και ότι, όταν το κάνουν, θα είναι επιτυχές.

Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι η υποστήριξη από τους Ευρωπαϊκούς λαούς για τέτοιες επιχειρήσεις μειώνεται για μια σειρά από λόγους. Ο πόλεμος στο Ιράκ το 2003 κατέστρεψε ολοσχερώς την όποια αξιοπιστία των διεθνών στρατιωτικών επεμβάσεων. Λόγω των εμπειριών στο Ιράκ και το Αφγανιστάν, πολλοί Ευ-

---

²⁵ Sven Biscop, «Brexit and defence: where is the strategy?», www.europeangeostrategy.org, accessed in 25 September 2016

ρωπαίοι δεν επιθυμούν να ακολουθούν τις ΗΠΑ στις στρατιωτικές τους επιχειρήσεις ειδικά εάν το στρατηγικό τους ενδιαφέρον δεν είναι ξεκάθαρο ή δεν έχουν ισότιμο ρόλο στην ακολουθούμενη στρατηγική. Οι δυτικές κοινωνίες εξακολουθούν να παραμένουν απρόθυμες να εμπλακούν σε στρατιωτικές παρεμβάσεις, ειδικά με χερσαίες δυνάμεις κυρίως έπειτα από την επιχείρηση στη Λιβύη η οποία συνέβαλε στην αστάθεια. Την ίδια στιγμή, η Ρωσία έχει θέσει υπό αμφισβήτηση την αξία της αλλαγής του καθεστώτος μέσω στρατιωτικής παρέμβασης και έχει χρησιμοποιήσει το στρατό της, όπως για παράδειγμα στη Συρία, προκειμένου να το τονίσει και προσφέροντας την δική της αφήγηση. Επίσης, η απάθεια μεταξύ των Ευρωπαίων επεκτείνεται και στην αμυντική πολιτική γενικότερα. Η πλειονότητα των Ευρωπαίων δεν νιώθει ότι απειλείται στρατιωτικά από κάποιο μη ευρωπαϊκό κράτος, μολονότι έχει ακόμη έντονη ανησυχία για τις μη στρατιωτικές απειλές και τις επιδράσεις στην καθημερινότητά τους όπως οι τρομοκρατικές επιθέσεις, οι κυβερνο-επιθέσεις, οι ανησυχίες για τον εφοδιασμό με φυσικό αέριο, το οργανωμένο έγκλημα και οι πιθανές επιπτώσεις στην ασφάλεια από την κλιματική αλλαγή. Η οικονομική κρίση καθιστά ακόμη δυσκολότερο στους πολιτικούς να εξηγήσουν στους πολίτες γιατί τα θέματα αμυντικής πολιτικής είναι εξίσου σοβαρά με τα θέματα ανεργίας, συντάξεων, υγείας ή εκπαίδευσης.

Ένας άλλος παράγοντας που θα επηρεάσει τα επιχειρησιακό μέλλον του NATO είναι η τρέχουσα δημοσιονομική κρίση που διέρχεται σχεδόν κάθε ευρωπαϊκό αμυντικό προϋπολογισμό. Συνεπώς δεν θα είναι σε θέση στα επόμενα έτη να βελτιώσουν τις στρατιωτικές τους δυνατότητες. Στην καλύτερη των περιπτώσεων, κάποια εξοπλιστικά προγράμματα θα μειωθούν ή θα καθυστερήσουν να υλοποιηθούν και κάποια θα ματαιωθούν. Ως συνέπεια, οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις θα επενδύσουν σπανιότερα σε αμυντικά κονδύλια και με γνώμονα τις εθνικές απαιτήσεις και όχι την ανάπτυξη δυνάμεων στο εξωτερικό.

Παρόλα αυτά, σε περίπτωση μιας κρίσης κοντά στην Ευρώπη που θα απαιτήσει απάντηση με στρατιωτικά μέσα, ειδικά εάν οι ΗΠΑ δεν μπορούν ή δεν επιθυμούν να δράσουν τότε η ΕΕ πρέπει να είναι έτοιμη να ανταποκριθεί. Δεν θα πρέπει όμως να διαφεύγει της προσοχής μας ότι ενώ οι προβλέψεις συγκλίνουν ότι στο μέλλον θα υπάρξουν περισσότερες και πολιτικά πιο ευαίσθητες αποστολές της ΕΕ, το μίγμα της πολιτικής απάθειας και των δημοσιονομικών περιορισμών θα

περιορίσει την ικανότητα της ΕΕ να ανταποκριθεί στις μελλοντικές κρίσεις. Τόσο το ΝΑΤΟ όσο και η ΕΕ θα πρέπει να αναζητήσουν τρόπους προκειμένου να δώσουν νέα ώθηση στις ευρωπαϊκές αμυντικές πολιτικές. Μία άλλη υφή των ευρωατλαντικών σχέσεων που πρέπει να βελτιωθεί μέσα από διάλογο αφορά τις σχέσεις με τη Ρωσία. Η ΕΕ προσπαθεί να βελτιώσει την στρατηγική της συνεργασία με τη Ρωσία, που ήδη επεκτείνεται σε θέματα αντιτρομοκρατίας και διατήρησης της ειρήνης. Η Γερμανίδα δε καγκελάριος πρότεινε την δημιουργία ενός κοινού «Συμβουλίου Πολιτικής και Ασφάλειας ΕΕ-Ρωσίας» αφήνοντας όμως ασαφές τον ρόλο του σε σχέση με το υπάρχον Συμβούλιο ΝΑΤΟ-Ρωσίας.

Η τελική παράμετρος για το μέλλον των σχέσεων ΕΕ-ΝΑΤΟ περνάει μέσα από τη σχέση ΕΕ-ΗΠΑ. Η ΕΕ και οι ΗΠΑ εργάζονται σε ένα πλήθος διεθνών θεμάτων ασφαλείας (Ταυτιζόμενες σε κάποια με το ΝΑΤΟ) όπως η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, το εμπάργκο όπλων στην Κίνα και το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα. Υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον από πλευράς Ουάσινγκτον για τις επιχειρήσεις της ΕΕ, τόσο τις στρατιωτικές όσο και τις πολιτικές. Οι ΗΠΑ συνεισέφεραν περίπου 80 άτομα στην αποστολή της ΕΕ στο Κόσσοβο και βρίσκονται υπό τον έλεγχο της ΕΕ στις θάλασσες της Σομαλίας.

Κάποιοι στην Ευρώπη θα ήθελαν την συνεργασία ΕΕ-ΗΠΑ ακόμη πιο αποτελεσματική που θα μπορούσε μελλοντικά να θέσει στρατηγικούς αντικειμενικούς σκοπούς για υπερατλαντική συνεργασία, ενώ το ΝΑΤΟ θα παρέμενε η πανίσχυρη στρατιωτική επιλογή για την εφαρμογή των παραπάνω σκοπών. Αυτή η σχολή σκέψης πιθανότατα εκλαμβάνεται ως φανταστική ή ακόμη και προσβλητική από κάποιους ατλαντιστές. Ο καθένας γνωρίζει ότι το πρόβλημα στις σχέσεις ΕΕ-ΗΠΑ βρίσκεται στην πλευρά της Ευρώπης. Οι ευρωπαίοι, από την δική τους πλευρά, ελπίζουν ότι οι αλλαγές που εμπεριέχονται στη Συνθήκη της Λισαβόνας, θα προωθήσουν περισσότερο κοινές ευρωπαϊκές πολιτικές στα διεθνή θέματα με αποτέλεσμα να μην εξαρτώνται αποκλειστικά από τη βούληση των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων.

Συνοφασμένη με τον μετατοπισθέντα άξονα ενδιαφέροντος των ΗΠΑ είναι η προσδοκία ότι οι Ευρωπαίοι θα αποκτήσουν όλο και περισσότερο τους δικούς τους στρατηγικούς καταλύτες, έτσι ώστε να μπορούν να αναλάβουν τη διαχείριση

των κρίσεων στην περιφέρειά τους, χωρίς προσφυγή σε αμερικανικούς πόρους. Αυτό ήταν και το σκεπτικό της πρωτοβουλίας «Έξυπνης Άμυνας» του NATO: να πείσει τους Ευρωπαίους να επενδύσουν και να αποκτήσουν κάποιες καταλυτικές δυνατότητες. Δυστυχώς, αυτή η πρωτοβουλία δεν πέτυχε. Οι κυβερνήσεις δεν ήταν πρόθυμες να επενδύσουν και τα αντικρουόμενα βιομηχανικά συμφέροντα έπαιξαν τον δικό τους ρόλο. Ωστόσο, αν οι ΗΠΑ επιμείνουν ότι οι Ευρωπαίοι θα πρέπει να βασίζονται όλο και περισσότερο στις δικές τους δυνάμεις, οι Ευρωπαίοι δεν έχουν άλλη επιλογή παρά να συνεργαστούν. Καμία μεμονωμένη ευρωπαϊκή χώρα δεν έχει την ικανότητα πλέον να αποκτήσει όλες τις απαιτούμενες δυνατότητες από μόνη της.

Παρόλα αυτά, οι ατλαντιστές θα πρέπει να προβληματίζονται περισσότερο από το να επιχαιρόνται για την αδυναμία της ΕΕ. Έχοντας υπόψη τον συνδυασμό των επερχομένων αλλαγών στη στρατηγική εστίαση της Ουάσινγκτον με τις μειούμενης σημασίας υπερατλαντικές προτεραιότητες ασφαλείας, το πολιτικό μέλλον του NATO είναι αβέβαιο εκτός αν η ΕΕ ενισχύσει τον διεθνή της ρόλο. Όσο η ΕΕ παραμένει αδύναμη, και τα ευρωπαϊκά μέλη του NATO παραμένουν αδύναμα, όλοι είναι χαμένοι²⁶.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν ένα ρόλο να παίξουν, καθώς ενώ θα συνεχίσουν να ενδυναμώνουν την Ατλαντική συμμαχία, παράλληλα θα πρέπει να βοηθήσουν τη Γαλλία και τη Γερμανία να δημιουργήσουν ένα συνεκτικό στρατηγικό όραμα για μια Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Σύνοδος Κορυφής του NATO στη Βαρσοβία ήταν ο κατάλληλος χώρος για να ξεκινήσει αυτή η προσπάθεια. Αποδεικνύοντας τη δέσμευσή της προς την Ευρώπη, η Ουάσινγκτον μπορεί να στηρίξει τη σταθερότητα και την ασφάλεια στην Ευρώπη, όσο η Ευρωπαϊκή Ένωση θα βρίσκει το βηματισμό της. Τέλος, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να προωθήσει περισσότερο τις διμερείς συνεργασίες τόσο με τη Γαλλία όσο και τη Γερμανία.

---

²⁶www.iss.europa.eu accessed in 28 September 2015

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΤ»: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ –ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Δεν υπάρχουν πολλά που μπορείς να εκφράσεις για μία συνθήκη που πρόσφατα έχει τεθεί σε εφαρμογή. Παρόλα αυτά, φαίνεται σημαντικό να καταθέσουμε κάποιες σκέψεις σχετικά με το πιθανό μέλλον της Ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης. Καταρχήν, η συνθήκη της Λισαβόνας δεν φιλοδοξεί στο να δημιουργήσει ένα Ευρωπαϊκό υπερ-κράτος ούτε στοχεύει στο να είναι η τελευταία αναθεώρηση των ιδρυτικών συνθηκών. Συμπερασματικά, η συνθήκη της Λισαβόνας είναι ένα μέσο για την επίτευξη μεγαλύτερης συνοχής στη λειτουργία της ΕΕ.

Πρωταρχικά, θα πρέπει να επικεντρωθούμε στο γεγονός ότι το γεγονός του «μοιράσματος» δυνατοτήτων δεν μειώνει, αλλά αντίθετα αυξάνει την εθνική κυριαρχία των κρατών μελών. Σήμερα, πολλά κράτη μέλη δεν έχουν την δυνατότητα να αναλάβουν μία επιχείρηση κάποιας διάρκειας σε αυτόνομη βάση. Άρα το θέμα της αυτονομίας είναι ήδη απατηλό. Αντίθετα, με το «μοίρασμα» τα κράτη μέλη δύνανται να αναπτύξουν ικανότητες, να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα των αμυντικών τους προϋπολογισμών και τελικά να ενισχύσουν την δυνατότητα αντίδρασης. Κάτω απ' αυτό το πρίσμα, μοιάζει εξαιρετικά σημαντικό να είναι κοινά η Διοίκηση και ο Έλεγχος (C2) και οι δομές Διοικητικής Μερίμνης. Από αυτή την σκοπιά, το επόμενο βήμα για την ΕΕ είναι η ίδρυση μόνιμων ευκολιών C2 η οποία θα είναι σε θέση να υποστηρίξει τον αυξημένο αριθμό και την πολυπλοκότητα των αποστολών και επιχειρήσεων ΚΠΑΑ. Αυτό απαιτεί στέρεες δομές C2 μαζί με μία παράλληλη ή ενσωματωμένη πολιτική συνιστώσα. Αυτό δεν σημαίνει ότι συνηγορούμε για μία επανάληψη των δομών του NATO στην Ευρώπη αλλά περισσότερο για μία τροποποίηση ή ορθολογικοποίηση των υπαρχόντων δομών.

Η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη είναι ο ρεαλιστικός δρόμος για την Ευρώπη του 21ου αιώνα, δρόμος για ένα καλύτερο ευρωπαϊκό μέλλον, δρόμος αλληλεγγύης, δρόμος σταθερότητας, δρόμος συλλογικής προόδου για όλους τους λαούς της Ευρώπης, δρόμος που πάνω από όλα υπηρετεί τα συμφέροντα όλων των Ευρωπαίων πολιτών.

Η νέα Συνθήκη αντιλαμβάνεται την Ένωση ως μια ιδιαίτερα εξωστρεφή οντότητα στη διεθνή σκηνή. Ενισχύει τον Ύπατο Εκπρόσωπο της με αρμοδιότητες για εκπλήρωση καθηκόντων ισοδυνάμων ενός Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης. Διαμορφώνει έτσι ένα ουσιαστικό πλαίσιο κοινής εξωτερικής πολιτικής, ασφάλειας και άμυνας.

Η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη συνιστά, ένα σημαντικό βήμα στον δρόμο για πιο πολιτική Ευρώπη. Και αυτό γιατί ενισχύεται η δημοκρατική νομιμοποίηση της Ένωσης, ενισχύεται η συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, βελτιώνεται η αποτελεσματικότητα της διευρυμένης πλέον Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, η νέα συνθήκη, κατοχυρώνει την ρήτρα της αμοιβαίας συνδρομής, προβλέπεται, δηλαδή, η υποχρέωση όλων των κρατών μελών της Ένωσης να παράσχουν με όλα τα μέσα που έχουν στην διάθεσή τους, βοήθεια και συνδρομή προς κάθε κράτος μέλος που δέχεται ένοπλη επίθεση στο έδαφός του.

Για κάθε χώρα, η εισαγωγή της ρήτρας της αμοιβαίας συνδρομής αποκτά ιδιαίτερη σημασία τόσο από στρατιωτική όσο και από πολιτική και διπλωματική σκοπιά. Αυτή η πρόβλεψη σε συνδυασμό με την δυνατότητα για «μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία» στον τομέα της άμυνας μεταξύ των κρατών-μελών που πληρούν τα υψηλότερα κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων και έχουν τη βούληση να αναλάβουν τις προβλεπόμενες δεσμεύσεις αποτελεί και συνιστά ένα σημαντικότερο βήμα για κάθε ευρωπαϊκή χώρα και ειδικότερα για την χώρα μας, την Ελλάδα, καθώς βρίσκεται στην πιο ευαίσθητη περιοχή της Ένωσης.

Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, εξασφαλίζοντας επιχειρησιακή ικανότητα βασισμένη σε μη στρατιωτικά και στρατιωτικά μέσα.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας προβλέπει ότι «Η πολιτική της Ένωσης δεν θίγει τον ειδικό χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών, σέβεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Συνθήκη του Βορείου Ατλαντικού για ορισμένα κράτη μέλη, που θεωρούν ότι η κοινή άμυνά τους υλοποιείται στο πλαίσιο του Οργανισμού Βορειο-Ατλαντικού Συμφώνου και είναι συμβατή με την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας που θεσπίζεται στο πλαίσιο αυτό».

Η ΚΠΑΑ προστίθεται στο φάσμα των μέσων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως «αυτόνομη ικανότητα λήψης αποφάσεων και δράσης στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας». Η ΚΠΑΑ συνίσταται στην πρόσκτηση μιας συνολικής ικανότητας πρόληψης και διαχείρισης των κρίσεων, που στηρίζεται στη διακηρυσσόμενη δυνατότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να κινητοποιεί ένα ευρύ φάσμα μέσων και οργάνων, στρατιωτικών και μη για την εξυπηρέτηση των στόχων της ΚΕΠΑΑ.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας έρχεται να καλύψει τόσο τις σημερινές όσο και τις μελλοντικές ανάγκες της Ευρώπης. Την προικίζει με όλα τα απαραίτητα μέσα για να αντιμετωπίσει τις εσωτερικές και τις εξωτερικές προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει στο παρόν και στο μέλλον. Όταν η Συνθήκη του Μάαστριχτ κατέτασσε την μεταναστευτική πολιτική στον α' πυλώνα που ήταν υπέρ-εθνικού χαρακτήρα, δηλ. κοινοτικής εμβέλειας, μάλλον κανείς δεν φανταζόταν ότι το 2015, ο Επίτροπος Μετανάστευσης θα πρότεινε την υπαγωγή της στην ΚΕΠΑΑ δηλαδή στην βασιζόμενη σε διακυβερνητική συνεργασία των κρατών μελών πολιτική (δηλ. στον τότε αντίστοιχο δεύτερο πυλώνα της Συνθήκης Μάαστριχτ). Ο λόγος ήταν ο μεγάλος όγκος και οι συνεπαγόμενοι κίνδυνοι των μεταναστευτικών ροών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) με αφορμή τη κρίση των Σύριων προσφύγων. Έτσι – καθώς η διάκριση σε πυλώνες καταργήθηκε με την Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία έφερε την εξωτερική πολιτική κάτω από έναν υπερεθνικό έλεγχο αλλά στηριζόμενη στη διακυβερνητική συνεργασία – το Συμβούλιο αναγνώρισε την ανάγκη ώστε ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ένωσης (για την ΚΕΠΑΑ) καθώς και τα κράτη-μέλη, να ασχοληθούν με τη μεταναστευτική κρίση σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής²⁷.

Τέλος, η νέα Συνθήκη εισάγει περισσότερη δημοκρατία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συντελεί στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της λήψης αποφάσεων, διασφαλίζει μια κάποια αποσαφήνιση του ποιος κάνει τι στην Ένωση και του επιπέδου αρμοδιοτήτων που ανήκει αφενός στην Ένωση και αφετέρου στα κράτη μέλη.

---

²⁷ Ισμήνη Πάττα, «ΚΕΠΑΑ:Σήμερα, Αύριο», ΕΛΙΣΜΕ, 19 Δεκ 2015

α. Οι διαδικασίες διαχείρισης κρίσεων αποτελούν την απάντηση της ΕΕ σε μία κρίση με ένα συνεκτικό τρόπο και αποτελούν ένα σετ εργαλείων (οικονομικών, χρηματοδοτικών, εκπαιδευτικών, αστυνομικών) που χρησιμοποιούνται κατά τρόπο ευέλικτο.

β. Δεν περιορίζουν την προσέγγιση της ΕΕ έναντι μιας συγκεκριμένης κρίσης. Ειδικότερα, όταν ο χρόνος πιέζει, η ΕΕ πρέπει να αντιδρά και να ανταποκρίνεται γρήγορα και μερικές από τις διαδικασίες μπορεί να μην υλοποιηθούν όταν απαιτείται άμεση αντίδραση.

γ. Η στενή συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς (π.χ. ΝΑΤΟ) είναι δυνατό να επηρεάσει χρονικά την όλη διαδικασία καθώς απαιτείται ομοφωνία.

δ. Η ΕΕ δεν έχει μόνιμες δομές διοίκησης και ελέγχου των επιχειρήσεων και τα κράτη-μέλη συνεισφέρουν δυνάμεις και πόρους κατά περίπτωση.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Υπάρχουν 3 μεγάλα ερωτηματικά τα οποία θα αποσαφηνίσουν την επιτυχία ή αποτυχία της συνθήκης της Λισαβόνας. Το πρώτο είναι η αναγκαιότητα να κερδηθούν «οι καρδιές και τα μυαλά των Ευρωπαίων». Γι' αυτό το λόγο, η ΕΕ θα πρέπει να μπορεί να εξηγήσει στους πολίτες της την σπουδαιότητα των βημάτων που ακολουθούνται. Δεύτερον, η ΕΕ δεν μπορεί να απομονωθεί μόνη της από το ΝΑΤΟ. Η επιτυχία της μελλοντικής Ευρωπαϊκής αμυντικής ενσωμάτωσης προϋποθέτει συνεργασία με το ΝΑΤΟ. Τρίτον και πιο σημαντικό, η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να ενισχύει και να αναπτύσσει τις ικανότητές της στη διαχείριση κρίσεων, δείχνοντας ότι μπορεί να τα καταφέρει με μελλοντικές προκλήσεις²⁸.

Θα πρέπει επίσης να σημειώσουμε ότι η ανάπτυξη κοινής ασφάλειας και άμυνας δεν σημαίνει απαραίτητα και την ανάπτυξη κοινής εξωτερικής πολιτικής. Το καλύτερο παράδειγμα αυτής της ιδιαιτερότητας είναι η αποστολή της ΕΕ στο Κόσσοβο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, παρ' όλες τις γνωστές διαφορές στην εξωτερική πολιτική των κρατών-μελών και συγκεκριμένα αυτών που αναγνωρίζουν

---

²⁸ secretariat.esdc@consilium.europa.eu, accessed in 05 October 2015

και αυτών που δεν αναγνωρίζουν την ανεξαρτησία του Κοσσόβου, η αποστολή δεν αντιμετώπισε ενστάσεις από κάποιο κράτος-μέλος. Άρα, όταν η ΚΕΠΑΑ αποτυγχάνει, η ΚΠΑΑ μπορεί να είναι ο παράγοντας που θα εκφράσει την ενότητα της ΕΕ και θα προσδώσει την αναγκαία πολιτική υποκίνηση.

Ενώ η ΚΠΑΑ δεν έχει αλλάξει σημαντικά κατά τα πρώτα έτη μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας το 2009, έχει μεγάλο δυναμικό για εξέλιξη, τόσο από πολιτικής όσο και από θεσμικής απόψεως.

Εάν κάποιος πρέπει να ταξινομήσει τα βασικά ζητήματα που διακυβεύονται, η ΚΠΑΑ θα μπορούσε να προχωρήσει, το σχετικό θεσμικό πλαίσιο να αναπτυχθεί και η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και με τις δομές της ΕΕ να ενισχυθεί με²⁹:

α. Την ανάπτυξη μιας στρατηγικής προσέγγισης με σκοπό να υπάρξει πλήρης εκμετάλλευση όλου του δυναμικού της πολιτικής, όπως προβλέπεται από τη Συνθήκη της Λισαβόνας και έχοντας ως βάση την κατανόηση σε ποιον τομέα θα μπορούσε η Ένωση να συνεισφέρει ώστε να υπάρξει προστιθέμενη αξία· στο πλαίσιο μιας παρόμοιας προσέγγισης θα πρέπει μία Λευκή Βίβλος για την ασφάλεια και την άμυνα να καταγράφει την επιθυμητή ισορροπία μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών.

β. Την ενσωμάτωση της άμυνας στις πολιτικές της Ένωσης σχετικά με την έρευνα και την καινοτομία, καθώς και στις πολιτικές στους τομείς του διαστήματος και της βιομηχανίας, επειδή αυτό θα βοηθούσε να εναρμονιστούν οι στρατιωτικές και μη στρατιωτικές απαιτήσεις καθώς και να αναπτυχθούν και να ενισχυθούν οι δυνατότητες της ΚΠΑΑ.

γ. Την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου της Ένωσης — κατ' αρχάς αναβαθμίζοντας τον ΕΟΑ, ώστε να υπάρχει πλήρης εκμετάλλευση όλων των δυνατοτήτων των αποστολών και των καθηκόντων του όπως αυτές καθορίζονται από τις Συνθήκες της Ένωσης, κυρίως με την ανάπτυξη της πολιτικής στον τομέα των δυνατοτήτων και των εξοπλισμών σύμφωνα με την ΚΠΑΑ (άρθρο 42 παράγραφος 3 ΣΕΕ) — και τον καθορισμό των ρόλων των άλλων οργανισμών της Ένωσης καθώς και των άλλων ευρωπαϊκών υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας.

---

²⁹ www.europarl.europa.eu, accessed in 17 March 2016

δ. Τον ορισμό μιας μόνιμα δομημένης συνεργασίας, που θα περιλαμβάνει κυρίως την υποστήριξη της Ένωσης στα κράτη μέλη που διαθέτουν το στρατιωτικό δυναμικό τους (όπως προβλέπεται από το άρθρο 46 της ΣΕΕ).

ε. Τον ορισμό της σχέσης μεταξύ των διαφόρων στοιχείων της ΚΠΑΑ: πολιτική στον τομέα των δυνατοτήτων και των εξοπλισμών (άρθρο 42 παράγραφος 3 της ΣΕΕ), μόνιμη δομημένη συνεργασία (άρθρο 42 παράγραφος 7 της ΣΕΕ), ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής (άρθρο 42 παράγραφος 7 της ΣΕΕ, που ερμηνεύεται ως ρήτρα αμοιβαίας άμυνας), ρήτρα αμοιβαίας αλληλεγγύης (άρθρο 222 της ΣΛΕΕ), δέσμευση της Ένωσης για σταδιακό καθορισμό κοινής πολιτικής άμυνας της ΕΕ (άρθρο 42 παράγραφος 2 της ΣΕΕ), και σχέση ΕΕ-NATO.

Δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι ενώ οι προβλέψεις συγκλίνουν ότι στο μέλλον θα υπάρξουν περισσότερες και πολιτικά πιο ευαίσθητες αποστολές της ΕΕ, το μίγμα της πολιτικής απάθειας και των δημοσιονομικών περιορισμών θα περιορίσει την ικανότητα της ΕΕ να ανταποκριθεί στις μελλοντικές κρίσεις. Στο παρόν στάδιο τα αρμόδια θεσμικά όργανα της ΕΕ επεξεργάζονται την εφαρμογή θεματικών προγραμμάτων συγκέντρωσης και διαμοιρασμού στρατιωτικών δυνατοτήτων (Pooling and Sharing), με στόχο να αποτελέσουν το αντίδοτο στα αρνητικά δεδομένα της δημοσιονομικής κρίσης.

Πολλοί θεωρούν ότι η ΚΠΑΑ επιβάλλεται να μετατραπεί σε μια πιο αυτόνομη και αυτάρκη πολιτική, η οποία να μπορεί να δρά έγκαιρα στις διάφορες κρίσεις που εμφανίζονται. Βασική προϋπόθεση ωστόσο για ενίσχυση της αυτονομίας και αποτελεσματικότητας της Ένωσης, είναι η δημιουργία μόνιμων πολιτικοστρατιωτι-

κών δομών στις Βρυξέλλες για σχεδιασμό και ανάπτυξη των αποστολών.

-Ο-
ΣΥΝΤΑΞΑΣ

Ιωάννης Τσακίριδης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- «Α» Συντμήσεις
- «Β» Φωτογραφικό Υλικό Συνόδων Κορυφής
- «Γ» Χάρτες Αποστολών ΕΕ
- «Δ» Βιβλιογραφία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΣΤΗΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΤΣΑΚΙΡΙΔΗ (ΑΜ1215Μ216)

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

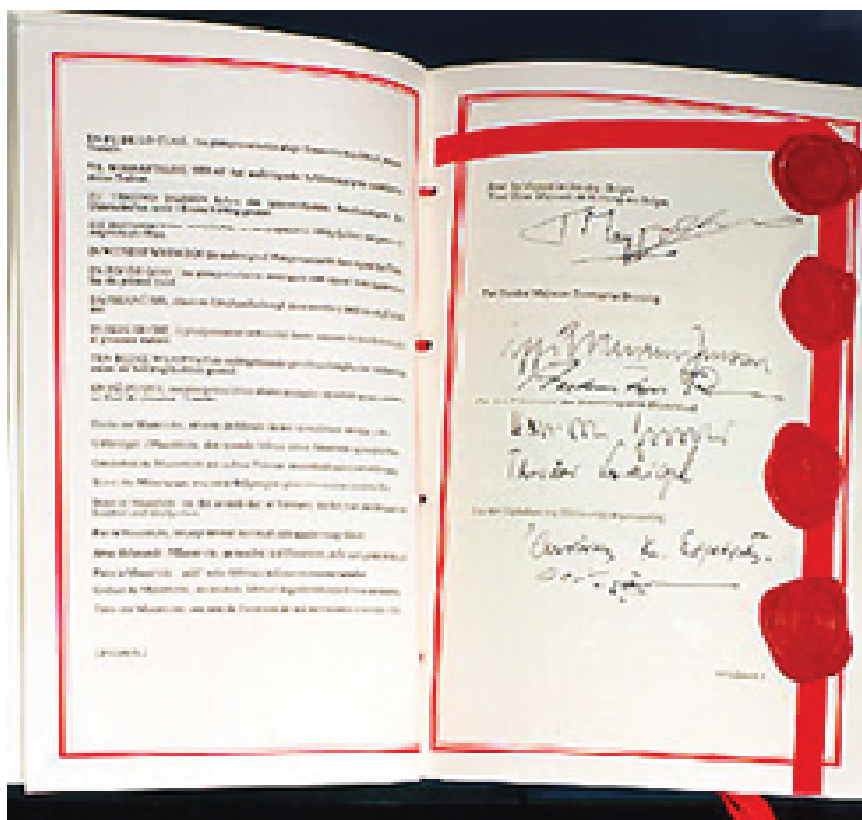
CIVCOM	: Committee for Civilian Aspects
CMC	: Crisis Management Concept
CMPD	: Crisis Management Planning Directorate
CONOPS	: Concept of Operations
COREPER	: Permanent Representatives Committee
CPCC	: Civilian Planning and Conduct Capability
CSDP	: Common Security and Defence Policy
EEAS	: European External Action Service
EUFOR	: EU Force
EUMC	: European Union Military Committee
EUMS	: European Union Military Staff
EUTM	: EU Training Mission
FCdr	: Force Commander
FHQ	: Force Headquarters
IMD	: Initial Military Directive
MSO	: Military Strategic Option(s)
MSOD	: Military Strategic Option Directive
OHQ	: Operational Headquarters
Op Cdr	: Operation Commander
OPLAN	: Operations Plan
PMG	: Political Military Group
PSC	: Political and Security Committee
ROE	: Rules of Engagement

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» ΣΤΗΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΤΣΑΚΙΡΙΔΗ (ΑΜ1215Μ216)

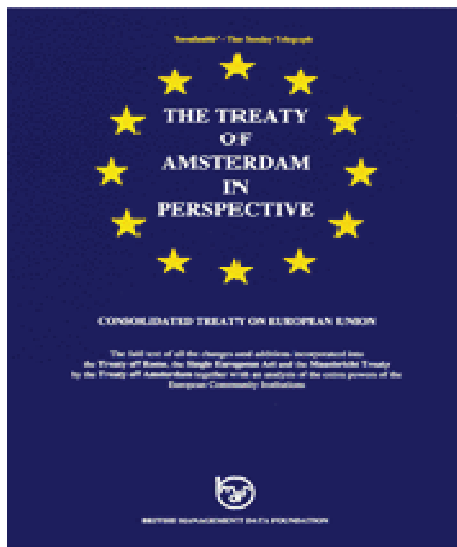
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΣΥΝΟΔΩΝ ΚΟΡΥΦΗΣ

1. Συνθήκη Μάαστριχτ

2. Συνθήκη Άμστερνταμ

3. Διακήρυξη Πέτερσμπεργκ

**WESTERN EUROPEAN UNION
COUNCIL OF MINISTERS
BONN, 19 JUNE 1992**

PETERSBERG DECLARATION

I. ON WEU AND EUROPEAN SECURITY

Developments in the security situation in Europe, disarmament and arms control

1. Ministers reviewed the significant changes that had taken place in the security situation in Europe since their last regular meeting in November 1991. They emphasized the importance of strengthening the role and institutions of the CSCE for peace and security in Europe. They looked forward to decisions at Helsinki to start new negotiations on measures of arms control and disarmament and to enhance regular consultations and cooperation on security matters. In the light of the establishment of a new CSCE Forum for Security Cooperation, they considered that decisions to enhance the CSCE's capabilities for conflict prevention, crisis management and the peaceful settlement of disputes are of primary importance. They supported the proposal under discussion at the Helsinki Follow-up meeting for the CSCE to declare itself as a regional arrangement under Chapter VIII of the United Nations Charter. Ministers considered that the CSCE should have the authority to initiate and pursue peacekeeping operations under its own responsibility.

2. As WEU develops its operational capabilities in accordance with the Maastricht Declaration, we are prepared to support, on a case-by-case basis and in accordance with our own procedures, the effective implementation of conflict-prevention and crisis-management measures, including peacekeeping activities of the CSCE or the United Nations Security Council. This will be done without prejudice to possible contributions by other CSCE countries and other organisations to these activities.

4. Γαλλο-Βρετανική Διακήρυξη Σαν Μαλό

5. Σύνοδος Κορυφής Κολωνίας

6. Σύνοδος Κορυφής Ελσίνκι

7. Σύνοδος Κορυφής Φείρα

8. Συνθήκη Νίκαιας

9. Συνθήκη Λισαβόνας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ» ΣΤΗΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΤΣΑΚΙΡΙΔΗ (ΑΜ1215Μ216)

ΧΑΡΤΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΕΕ

Αποστολές σε εξέλιξη

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Δ» ΣΤΗΝ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΤΣΑΚΙΡΙΔΗ (AM1215M216)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Ιωακειμίδης Π., «*Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης*». Στο Στεφάνου Κ., Φατούρος Α. και Χριστοδουλίδης Θ. (επιμ.) Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α΄. Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ Αθήνα, 2001.

Κεντρωτής Κ., «*Θησέας και Μινώταυρος: ο Μίτος της ΚΕΠΠΑ και των Εξωτερικών Σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*» Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ Αθήνα, 2003.

Κιντής Α. & Ντόκος Π. «*Διεθνείς Οργάνωση και Ευρωπαϊκή Ασφάλεια*» Στο Ξενάκης Δ.Κ. & Τσινισιζέλης Μ. Ι. (επιμ.), Παγκόσμια Ευρώπη: οι διεθνείς διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ Αθήνα, 2006.

Λάβδας Κ. «*Δημιουργία και εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*» Πάτρα: Ε.Α.Π., 2002.

Παρίσης Ι. «*Εξωτερική πολιτική και ασφάλεια στο Σύνταγμα της Ευρώπης*» Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων Αθήνα 2005

Τσαρδανίδης Χ., Η πολιτική ασφάλειας και άμυνας. Στο Λεοντίδου Λ. κ.α (επιμ.) «*Η Ευρωπαϊκή Ένωση την αυγή της τρίτης χιλιετίας: θεσμοί, οργάνωση και πολιτικές*» Πάτρα: Ε.Α.Π., 2008.

Χριστοδουλίδης Θ., «*Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές*» Τόμος Α΄. Ιστορία-Θεσμοί-Δίκαιο, τέταρτο μέρος, Εξωτερικές Σχέσεις της ΕΚ/ΕΕ Εκδόσεις ΣΙΔΕΡΗΣ, Αθήνα, 2001.

2. Ελληνόγλωσση αρθρογραφία

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης», C 115, 9 Μαΐου 2008

Ισμήνη Πάττα, «ΚΕΠΠΑΑ:Σήμερα, Αύριο», ΕΛΙΣΜΕ, 19 Δεκ 2015

3. Ξενόγλωσση αρθρογραφία

Giovanni Faleg, «The implications of Brexit for the EU's \common Security and Defence Policy», Centre for European Policy Studies, 26 July 2016

UK Government, Stabilisation Unit, Deployee Guide, «Working in European Union Common Security and Defence Missions», October 2014

Joel Hillison, «Will Brexit unravel the European's Union's Common Foreign and Security Policy?», war on the rocks, 12 September 2016

4. Διαδίκτυο

www.evenizelosdialogues.gr, accessed in 2 May 2016

http://ec.europa.eu/index_el.htm, accessed in 29 Dec 2015

http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_el.htm, accessed in 17 Oct 2015

www.sipri.org/databases/milex, accessed in 20 Nov 2016

Giovanni Faleg, «CSDP after Brexit: a narrow window of opportunity», βλ. www.europeanleadershipnetwork.org, accessed in 14 December 2016

<http://www2.mfa.gr/www.mfa.gr/elGR/European+Policy/> ΚΕΠ-ΠΑ/ΚΠΑΑ/Συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς/, accessed in 15 November 2015

Sven Biscop, «Brexit and defence: where is the strategy?», www.europeangeostrategy.org, accessed in 25 September 2016

www.iss.europa.eu, accessed in 28 September 2015

secretariat.esdc@consilium.europa.eu, accessed in 05 October 2015

www.europarl.europa.eu, accessed in 17 March 2016

